

'Er was eens ...'. Het leven als narratief

Onderzoek naar de relatie tussen persoonlijkheid, depressiviteit en
identiteitsherinneringen bij ouderen.

Sharda Bachoe

s1096990

Masterthese

Augustus 2013

Universiteit Twente

Faculteit Gedragwetenschappen

Opleiding Psychologie

Begeleidingscommissie:

prof. dr. G.J. Westerhof

dr. S.M.A. Lamers

Inhoudsopgave

Abstract	3
Samenvatting	4
Inleiding	5
Levensverhalen	5
Autobiografisch geheugen	6
Identiteitsherinneringen	6
Persoonlijkheidseigenschappen en depressie	7
Persoonlijkheidseigenschappen en identiteitsherinneringen	8
Identiteitsherinneringen en depressie	9
Mediatie analyse; persoonlijkheidseigenschappen, depressie en identiteitsherinneringen	11
Wetenschappelijke relevantie	13
Onderzoeksvragen	14
Methode	16
Participanten	16
Meetinstrumenten	18
Analyse	19
Resultaten	20
Subvragen	21
Discussie	26
De mediatie analyse	27
Relaties tussen de persoonlijkheidseigenschappen en depressie	27
Relaties tussen de persoonlijkheidseigenschappen en identiteitsherinneringen	29
Relaties tussen de identiteitsherinneringen en depressie	31
Opvallende bevindingen en mogelijke verklaringen	32
Sterke kanten en beperkingen	33
Aanbevelingen	34
Conclusie	36
Referenties	
Bijlagen	

Abstract

Introduction: Life stories have taken on a more prominent role in the field of psychology. Our life story is formed by our self-defining memories, which are part of the autobiographical memory. Various research has found that self-defining memories are related to psychological variables, like personality characteristics and depression. Depression is a major issue amongst the elderly, therefore this research will focus on the mediating role of self-defining memories in the relationship between personality traits and depression in the elderly. *Method:* Participants are members of the LISS-panel of CentERdata. The Self-Defining Memory Task (SDMT), International Personality Item Pool (IPIP) and the Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS) were administered. 180 participants in the range of 55-75 of age filled out the questionnaires and 520 self-defining memories were collected. Based on the method of Baron & Kenny a correlation- and mediation analysis was performed. *Results:* 38% of the memories had a positive valence, 15% was specific, 31% contained a positive evaluation and 13% of the memories were given a positive meaning. The average depression score was 3.06, with $SD = 3.04$. Neuroticism was positively correlated to depression. Extraversion, altruism, conscientiousness and openness to experiences were negatively correlated to depression. Certain personality characteristics were related to the content, valence and meaning of self-defining memories. Openness to experiences was positively related to memories about leisure and altruism was related to memories containing a positive meaning. Self-defining memories referring to health and material/historical circumstances and memories with a negative valence were positively related to depression. No mediating effects were found of self-defining memories in the relationship between personality characteristics and depression. *Discussion:* Self-defining memories do not facilitate the correlation between personality traits and depression, but a negative valence of self-defining memories have a contribution to depression. The personality characteristics neuroticism and extraversion are highly related to depression. Differences in the outcomes can partially be explained by differences in the studied group, the research design and the intercorrelations among the personality characteristics in the current study. A personal approach is recommended to treat depression more efficient and effective, where as the treatment will focus on the personality structure of the client and the reduction of negative self-defining memories and the stimulation of positive self-defining memories. More research is needed in personality characteristics in relation to depression, the development of depression and the added value of self-defining memories to research the practical implications of narrative treatment methods.

Samenvatting

Inleiding: Levensverhalen zijn een grotere rol gaan spelen in de wetenschappelijke wereld van de psychologie. Ons levensverhaal wordt gevormd door onze identiteitsherinneringen, welke onderdeel zijn van het autobiografisch geheugen. In diverse onderzoeken is naar voren gekomen dat identiteitsherinneringen relaties vertonen met psychologische variabelen, zoals de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie. Gezien depressie een groot probleem is bij de oudere bevolking, wordt in de huidige studie onderzoek gedaan naar identiteitsherinneringen en of zij een mediërende rol hebben in het verband tussen persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie van bij ouderen. *Methode:* De participanten zijn deelnemers van het LISS-panel van CentERdata. De Self-Defining Memory Task (SDMT), de International Personality Item Pool (IPIP) en de Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS) zijn afgenomen. 180 deelnemers in de leeftijd van 55-75 jaar hebben deze vragenlijsten ingevuld en er zijn 520 identiteitsherinneringen verzameld. Aan de hand van de methode van Baron & Kenny zijn correlaties onderzocht en is een mediatie analyse uitgevoerd. *Resultaten:* 38% van de herinneringen hadden een positieve valentie, 15% was specifiek, 31% bevatten een positieve evaluatie en 13% van de herinneringen bevatten een positieve betekenis. De gemiddelde depressiescore was 3.06 met $SD = 3.04$. Neuroticisme hangt positief samen met de mate van depressie. Extraversie, altruïsme, nauwgezetheid en openheid voor ervaringen correleren negatief met depressie. Bepaalde persoonlijkheidseigenschappen hadden verbanden met de inhoud, valentie en betekenisconstructie van identiteitsherinneringen. Zo vertoonde openheid voor ervaringen een positief verband met herinneringen over de vrije tijd en altruïsme met het geven van een positieve betekenis aan een gebeurtenis. Identiteitsherinneringen over de gezondheid en materiële/ historische omstandigheden en identiteitsherinneringen met een negatieve valentie hingen positief samen met de mate van depressie. Er is geen mediërend effect gevonden van de valentie van identiteitsherinneringen in de relatie tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie. *Discussie:* Identiteitsherinneringen verklaren niet het verband tussen de persoonlijkheidseigenschap en de mate van depressie, maar een negatieve valentie van de herinneringen dragen wel iets bij aan depressiviteit. De persoonlijkheidseigenschappen neuroticisme en extraversie zijn in grote mate verbonden aan de mate van depressiviteit. Verschillen in de uitkomsten met de huidige literatuur kunnen mede worden verklaard door verschillen in de doelgroep, de onderzoeksopzet en de onderlinge correlaties van de persoonlijkheidseigenschappen. Een persoonsgerichte benadering wordt aanbevolen om depressie efficiënter en effectiever te behandelen, waarbij de behandeling wordt gericht op de persoonlijkheidsstructuur van de cliënt en het verminderen van de negatieve valentie van identiteitsherinneringen en het stimuleren van positieve identiteitsherinneringen. Er is nog meer onderzoek gewenst naar de persoonlijkheidseigenschappen in relatie tot de mate van depressie, de ontwikkeling van depressiviteit en de toevoegende waarde van identiteitsherinneringen om de praktische waarde van narratieve behandelmethoden te onderzoeken.

Inleiding

Er was eens een tijd in de wetenschappelijke wereld van de psychologie, dat het vertellen van levensverhalen niet veel verschilde van het vertellen van sprookjes; charmant, vermakelijk en van weinig wetenschappelijke waarde om menselijk gedrag te begrijpen. In de jaren 80 kwam daar verandering in. Het onderzoeksveld van persoonlijkheidspsychologie besloot toen om verder te kijken dan de strikt afgebakende persoonlijkheidseigenschappen om de mens beter te begrijpen en begon onderzoek te doen naar bredere aspecten van het menselijk bestaan. Door deze verschuiving kwam de focus onder andere te liggen op levensverhalen en de autobiografie (McAdams, 2001; McAdams & Pals, 2006).

Ons levensverhaal wordt gevormd door het autobiografisch geheugen en identiteitsherinneringen zijn onderdeel van het autobiografisch geheugen. Onderzoek toont aan dat er relaties bestaan tussen identiteitsherinneringen en psychologische aspecten zoals persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie. In het huidige onderzoek zal worden gekeken naar deze samenhang. Kan het zo zijn dat onze identiteitsherinneringen het verband tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie verklaren?

Levensverhalen

Het levensverhaal is een belangrijke rol gaan spelen bij concepten zoals de identiteit. McAdams (1989) beschrijft het levensverhaal als identiteit. “Een levensverhaal is een geïnternaliseerde narratieve integratie van het verleden, het heden en de geanticiperde toekomst, wat het leven een gevoel van betekenis, eenheid en doel schenkt” (McAdams, Bauer, Sakaeda, Anyidoho, Machado, Magrino-Failla, White, & Pals, 2006, p. 1372). Het levensverhaal kan worden gezien als een raamwerk, waarin nieuwe gebeurtenissen en ervaringen een plaats krijgen binnen de huidige thema's. Het levensverhaal vormt de identiteit door gebeurtenissen in het verleden te herinneren en te interpreteren en over tijd verandert het levensverhaal doordat nieuwe ervaringen en thema's worden geïntegreerd (Pasupathi, Mansour, & Brubaker, 2007).

Ook binnen de definitie van de persoonlijkheid van McAdams en Pals (2006) krijgt het levensverhaal een plaats: “De persoonlijkheid wordt gezien als een unieke variatie van het algemene evolutionaire ontwerp van menselijk natuur, dat wordt uitgedrukt in een ontwikkelend patroon van dispositionele eigenschappen, karakteristieke adaptaties en *zelfdefiniërende levensverhalen*, dat complex en differentieel is gesitueerd in de culturele en sociale context” (p. 204). Dit laat zien dat het levensverhaal ook een rol is gaan spelen in de persoonlijkheid en het begrijpen van de mens. Onderwerpen zoals levensverhalen, de identiteit en de persoonlijkheid zijn nauw met elkaar verbonden.

Autobiografisch geheugen

Interesse in en onderzoek naar onderwerpen zoals levensverhalen begon snel te groeien. Er is in de afgelopen 15 jaar veel onderzoek gedaan naar hoe mensen levensgebeurtenissen en persoonlijke ervaringen coderen, opslaan en terughalen uit het geheugen. Dit valt onder het werk van het autobiografisch geheugen (Singer, Bluck, 2001; Conway & Pleydell-Pearce, 2000). Het autobiografisch geheugen kan worden gezien als een dynamische mentale constructie, dat wordt gevormd vanuit een onderliggende autobiografische kennisbasis. Deze kennisbasis is gevoelig voor interne en externe signalen, wat vervolgens de onderliggende kennisstructuren activeert. Zo wordt bijvoorbeeld bij het zien van een vakantiefoto informatie opgehaald over de activiteiten, de mensen en ervaringen op deze vakantie. Dit proces wordt niet als bewust ervaren, maar ontstaat wanneer we actief bezig zijn om herinneringen op te halen (Conway & Pleydell-Pearce, 2000). Het autobiografisch geheugen refereert naar herinneringen over het zelf en het eigen leven. Het lokaliseert en definieert het zelf binnen een lopend en steeds veranderend leven, dat sterk is georiënteerd op toekomstige doelen. Ons levensverhaal wordt geconstrueerd door deze autobiografische herinneringen (McAdams, 2001).

Identiteitsherinneringen

Er worden diverse termen gebruikt in de narratieve psychologie, zoals *life scripts*, *self-narratives*, *personal myths*, *personal event memories*, *narrative coherence* en *self-defining memories* (McAdams, 2001), wat voor enige verwarring kan zorgen. In de huidige studie zal één term worden gebruikt waar de focus op zal worden gelegd, namelijk *self-defining memories*, oftewel identiteitsherinneringen. Identiteitsherinneringen zijn een subcategorie van het autobiografisch geheugen. Het zijn betekenisvolle herinneringen die fundamenteel zijn voor een gevoel van zelf, voor emoties en voor de ervaring voor de persoon als individu (Singer, Rexhaj, & Baddeley, 2007). De herinneringen worden geconstrueerd door een interactie tussen autobiografische kennis en belangrijke levensgebeurtenissen (Conway & Pleydell-Pearce, 2000).

Door belangrijke levensgebeurtenissen ontstaan emotionele ervaringen die leiden tot waardevolle herinneringen. Identiteitsherinneringen zijn affectief intensief, levendig, repetitief en zijn gerelateerd aan andere herinneringen (Singer & Salovey, 1993). Identiteitsherinneringen kunnen worden ingedeeld in vier dimensies (Blagov & Singer, 2004):

1. *Inhoud*: De eerste dimensie is de inhoud van de herinnering. Deze kan worden ingedeeld in 1) sociale relaties, 2) school, opleiding, studie, werk of de loopbaan, 3) activiteiten in de vrije tijd, 4) de eigen gezondheid, 5) materiële en historische omstandigheden en 6) bepaalde periode uit het eigen leven.

2. *Valentie*: De tweede dimensie betreft de valentie van de herinnering. De identiteitsherinnering kan positief, neutraal of negatief gekleurd zijn.
3. *Specificiteit*: Een identiteitsherinnering of gebeurtenis kan specifiek of generiek zijn. Een specifieke herinnering betreft een unieke gebeurtenis die op één dag heeft plaatsgevonden. Generieke herinneringen betreffen langere periodes, zoals bijvoorbeeld de studententijd.
4. *Betekenisconstructie*: Bij de laatste dimensie wordt er gekeken naar wat voor betekenis men geeft aan de herinnering. Er wordt een evaluatie gegeven, die positief of negatief kan zijn. Of er wordt een bredere betekenis aan de gebeurtenis toegekend voor de eigen persoon of het leven, welke wederom positief of negatief kan zijn. Tenslotte kan men ook een feitelijke beschrijving van de herinnering geven.

Bij het onderzoek naar identiteitsherinneringen zal de focus worden gelegd op deze vier dimensies. Er zal worden gekeken in hoeverre deze dimensies een mediërende rol vervullen in de relatie tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie.

Persoonlijkheidseigenschappen en depressie

Onderzoek toont aan dat er relaties bestaan tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressiviteit (Goekoop & Van Londen, 1995; Veling & Goekoop, 2000). Er speelt hier een vraag van causaliteit, gezien het niet duidelijk is of de persoonlijkheidsstructuur zorgt voor gevoeligheid voor depressie of dat depressiviteit bijdraagt aan ontwikkelingen in de persoonlijkheidseigenschappen. Van twee persoonlijkheidseigenschappen is bekend dat zij relaties vertonen met de mate van depressie.

Extraversie: Mensen die een depressie doormaken, hebben een significant lagere score op extraversie, dan mensen die niet depressief zijn. Daarnaast speelt introversie een predisponerende rol in het ontwikkelen van depressie. Ook neemt de mate van extraversie af tijdens en na het doormaken van een depressieve episode (Goekoop & Londen, van, 1995; Veling & Goekoop, 2000). Deze verbanden worden verklaard door het continuïteitsmodel. Dit model houdt in dat bepaalde persoonlijkheidseigenschappen die voor de depressie al aanwezig waren en veranderingen ondergaan tijdens het doormaken van een depressieve episode, de klinische symptomen van één stoornis omvatten. De persoonlijkheidskenmerk introversie en de depressie zouden variaties op één continuüm zijn en zijn beide afhankelijk van één gemeenschappelijke pathologische bron (Veling & Goekoop, 2000).

Neuroticisme: Er is aangetoond dat neuroticisme een voorspellende factor is voor het ontwikkelen van depressie. Aan de andere kant verhoogt ook het doormaken van een depressieve episode de mate van neuroticisme. Dit kan worden verklaard door een verhoogde harm avoidance en een verlaagde self-directedness. Neurotische mensen zijn geneigd om situaties te vermijden en zijn minder in staat om naar henzelf te kijken. Dit zorgt ervoor dat

conflicten niet worden opgelost of dat er niet wordt gekeken naar de eigen rol in situaties. Dit resulteert in verhoogde mate van stress en gevoeligheid voor depressie. Wat ook kenmerkend is voor neuroticisme is autonome labiliteit, wat de gevoeligheid voor depressie verklaard. Door het doormaken van een depressieve episode neemt de ernst van neuroticisme toe, wat een slecht herstel voorspelt. Op die manier ontstaat er ook een negatieve spiraal tussen neuroticisme en het voortduren van de depressieve episode (Veling & Goekoop, 2000).

Persoonlijkheidseigenschappen en identiteitsherinneringen

Er zijn verbanden gevonden tussen de persoonlijkheidstrekken en identiteitsherinneringen (Yarkoni, 2010; Hirsh & Peterson, 2009; Blagov & Singer, 2004). Zoals al eerder is beschreven, speelt het levensverhaal een rol in de constructie van de persoonlijkheid. Het is dan ook te verwachten dat bepaalde aspecten van de persoonlijkheid relaties vertonen met identiteitsherinneringen.

Er zijn consistenties gevonden in individuele verschillen in de persoonlijkheid. Deze verschillen zijn stabiel over tijd, biologisch te verklaren en kunnen het gedrag voorspellen. Het vijfactoren model van persoonlijkheid, ook wel the Big Five genoemd, is een empirisch onderzocht model dat een onderverdeling maakt in deze persoonlijkheidseigenschappen (McCrae & Costa, 1997; Loehlin, McCrae, Costa, & John, 1998). Het model onderscheidt vijf analytisch verkregen categorieën, namelijk extraversie (versus introversie), neuroticisme, nauwgezetheid, altruïsme en openheid voor ervaringen. In verschillende onderzoeken is aangetoond dat deze persoonlijkheidseigenschappen relaties vertonen met identiteitsherinneringen (Yarkoni, 2010; Hirsh & Peterson, 2009; Blagov & Singer, 2004).

Extraversie: Extraverte mensen hebben vaker herinneringen die refereren naar sociale relaties. Dit komt doordat extraversie wordt geassocieerd met het behavioural approach system (BAS), dat positief benaderend gedrag conceptualiseerd (McAdams & Pals, 2006). De energie is naar buiten gericht, op mensen en activiteiten. Extraverte mensen zijn energiek, spraakzaam en assertief. Ze vinden het prettig om met anderen mensen samen te zijn (McAdams, Anyidoho, Brown, Huang, Kaplan, & Machado, 2004). Zodoende worden ook positieve herinneringen vaker ervaren door mensen die hoger scoren op extraversie, dan de meer naar binnen gerichte introverte mensen (Yarkoni, 2010; Hirsch & Peterson, 2009).

Neuroticisme: Neuroticisme wordt ook wel gezien als negatieve affect of emotionele instabiliteit. Mensen die neurotisch zijn, zijn meer prikkelbaar, gevoeliger voor stress en voor tegenslagen. Het is geassocieerd met het behavioural inhibition system (BIS), wat voor vermijding en negatieve emoties zorgt (McAdams & Pals, 2006). Mensen die hoog scoren op neuroticisme zijn hierdoor geneigd om meer negatieve herinneringen te hebben.

Altruïsme: Mensen die altruïstisch zijn worden omschreven als warme en zorgzame individuen, die vaker anderen belichten in thema's zoals liefde, vriendschap, zorgen, anderen

helpen, eenheid, samenzijn (McCrae & Costa, 1997; McAdams et al., 2004). Zij hebben hierdoor vaker positieve herinneringen en herinneringen die refereren naar sociale relaties (Yarkoni, 2010; Hirsch & Peterson, 2009).

Nauwgezetheid: Nauwgezetheid wordt gezien als het streven naar self-mastery, zelfcontrole, prestatie en macht. Ze zijn gericht op de zelf en op het behalen van doelen (McCrae & Costa, 1997). Nauwgezette mensen hebben zodoende vaker herinneringen over school –en werkgerelateerde onderwerpen (McAdams et al., 2004).

Openheid voor ervaringen: Openheid voor ervaringen is gerelateerd aan meer reflecteren over levensgebeurtenissen en er lessen uit trekken (Blagov & Singer, 2004). Mensen die meer openheid voor ervaringen hebben worden omschreven als innovatief, niet-conventioneel en cognitief complex (McCrae & Costa, 1997). Zodoende zouden de identiteitsherinneringen meer integratie vertonen, dan de meer eenvoudig denkende mensen die minder openheid voor ervaringen hebben (McAdams et al., 2004).

Identiteitsherinneringen en depressie

Er is aangetoond dat naast de persoonlijkheid, ook de mate van depressie samenhangt met identiteitsherinneringen (Blagov & Singer, 2004; Moffitt, Singer, Nelligan, Carlson, & Vyse, 1994; Brewin, Reynolds, & Tata, 1999).

Er wordt gesproken van depressie bij een aanhoudende neerslachtige stemming dat bijna dagelijks en gedurende het grootste deel van de dag aanwezig is. Daarnaast is er sprake van duidelijk verlies van interesse in (bijna) alle activiteiten en zijn er aanvullende symptomen, zoals eet –en slaapproblemen, prikkelbaarheid, vermoeidheid, gevoelens van waardeloosheid of schuld en (gedachten aan) suicidaliteit. De prevalentie in Nederland wordt geschat op jaarlijks 797.000 mensen (Trimbos Instituut, 2011).

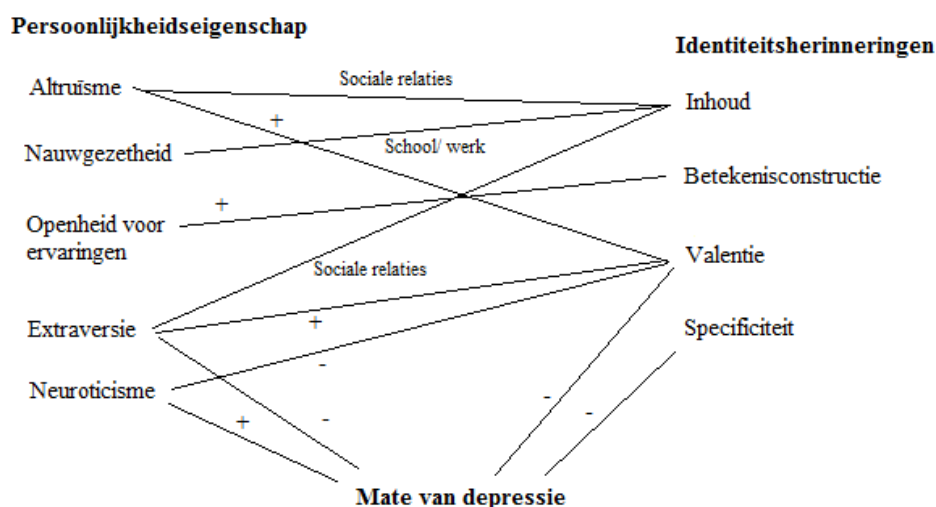
Depressie is een groot probleem onder de oudere bevolking (50+). 1,7% van de ouderen heeft een depressie en jaarlijks krijgt 2,8% van de ouderen een eerste depressieve episode. De 1-jaarsprevalentie van depressie bij ouderen van 65 jaar en ouder is 5,0%. (Trimbos Instituut, 2011). Naast de hoge prevalentie, is het beloop van depressie erg ongunstig bij deze leeftijdsgroep. Beekman et al. (2004) deed onderzoek naar 277 ouderen met depressieve klachten voor een periode van zes jaar. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat 85% depressieve klachten ontwikkelen, 23% van hen treedt in remissie, 32% kreeg een chronische intermitterende depressie en 32% ontwikkelde een chronische depressie.

Depressie is gekarakteriseerd door veranderingen in functies van het geheugen (Blagov & Singer, 2004; Moffitt, Singer, Nelligan, Carlson, & Vyse, 1994; Brewin, Reynolds, & Tata, 1999). Mensen met depressieve klachten hebben moeite om positieve herinneringen op te halen en hebben vaker neutrale of negatieve herinneringen. Daarnaast halen ze minder specifieke herinneringen op. Ze overgeneraliseren zowel positieve als negatieve

gebeurtenissen meer.

Deze 'afwijkingen' in het geheugen bij het doormaken van depressie zijn door verschillende onderzoekers vastgesteld. Er zijn ook verschillende theorieën ontwikkeld over het werkingsmechanisme dat ten grondslag ligt aan deze veranderingen in het geheugen bij depressie (Hauer, Wessel, & Merckelbach, 2005; Brewin, Reynolds, & Tata, 1999). Zo blijkt er bij het doormaken van depressie sprake te zijn van een 'stemmingscongruent geheugen'. Mensen die in een negatieve stemming verkeren, kunnen dezelfde negatieve emotionele waarde beter opslaan en weer ophalen. Zodoende worden negatieve herinneringen meer opgehaald dan positieve herinneringen (Hauer, Wessel, & Merckelbach, 2005). Er wordt gesproken van een 'twee-factoren model' om het overgeneraliseren van herinneringen te verklaren. De eerste factor in dit model betreft een structurele afwijking in de hersenen, wat zorgt voor een afbreking van het zoekproces naar specifieke herinneringen. De tweede factor betreft de reactie op een poging om specifiek negatieve persoonlijke herinneringen te vermijden. Door deze factoren zouden mensen met depressie minder specifieke herinneringen hebben (Mackinger, Pachinger, Leibetseder, & Fartacek, 2000).

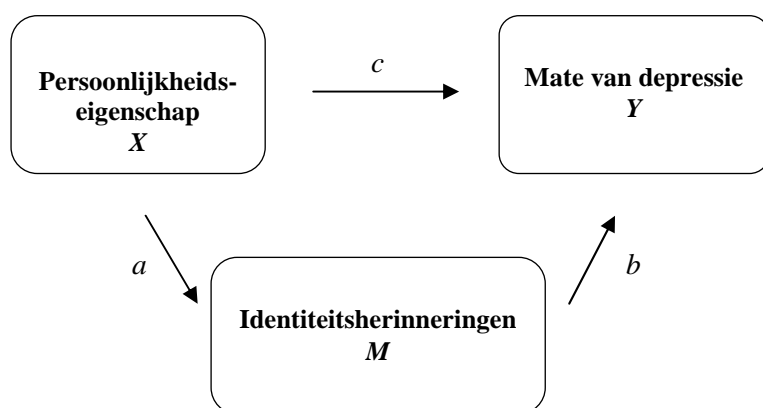
Alle gevonden relaties tussen de persoonlijkheidseigenschappen, de mate van depressie en de dimensies van de identiteitsherinneringen zijn uitgebeeld in Figuur 1.

Figuur 1. *Overzicht van de Verbanden Tussen Persoonlijkheidseigenschappen, Depressie en Identiteitsherinneringen.* Note. + = positieve samenhang, - = negatieve samenhang.

Mediatie analyse; persoonlijkheidseigenschappen, depressie en identiteitsherinneringen

Er zijn verschillende relaties tussen de persoonlijkheidseigenschappen, depressie en identiteitsherinneringen gevonden in de literatuur (zie Figuur 1). Er is aangetoond dat extraversie verbanden heeft met de inhoud en de valentie van identiteitsherinneringen en het hangt negatief samen met de mate van depressie. Neuroticisme hangt negatief samen met de valentie van identiteitsherinneringen en hangt positief samen met de mate van depressie. Altruïsme heeft verbanden met de inhoud en de valentie van identiteitsherinneringen. Nauwgezetheid hangt samen met de inhoud van identiteitsherinneringen en openheid voor ervaringen hangt samen met de betekenisconstructie van identiteitsherinneringen. Naast de persoonlijkheidseigenschappen, vertonen ook de valentie en de specificiteit van identiteitsherinneringen relaties met de mate van depressie. Mogelijke andere verbanden zijn niet eerder onderzocht of gevonden in onderzoeken. Kan het zo zijn dat identiteitsherinneringen het verband tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie faciliteert? Deze relatie is uitgebeeld in Figuur 2 en kan met behulp van een mediatie analyse worden onderzocht.

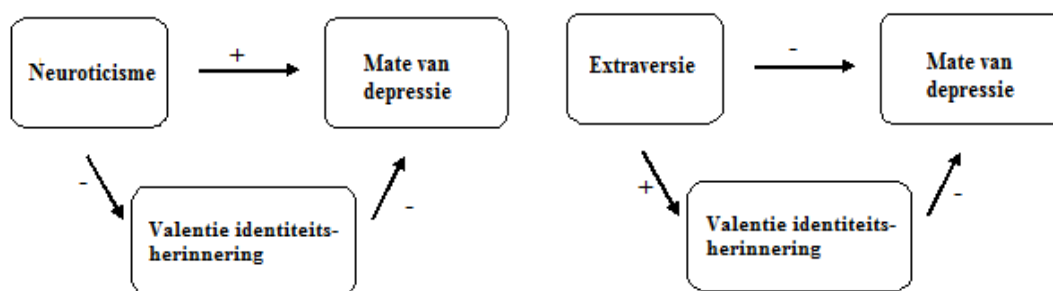
Figuur 2. Mediatie Analyse

Een mediatie analyse is een analyse waarmee wordt onderzocht of de samenhang tussen een onafhankelijke variabele X en een afhankelijke variabele Y , door een mediator M wordt overdragen. Een voorbeeld ter illustratie; Uit de literatuur komt naar voren dat neurotische mensen gevoeliger zijn voor het doormaken van een depressie. In dit verband is de onafhankelijke variabele X neuroticisme en de afhankelijke variabele Y de mate van depressie. Daarnaast is het bekend dat neurotische mensen vaker negatieve identiteitsherinneringen hebben. In dit verband is de valentie van identiteitsherinneringen mediator M . Zou deze gevoeligheid voor depressie te maken hebben met het prominent aanwezig zijn van negatieve herinneringen bij neuroticisme? Met andere woorden; heeft de valentie van identiteitsherinneringen een mediërende rol in de mate van depressie bij

neuroticisme?

Met behulp van een mediatie analyse zal worden onderzocht in hoeverre identiteitsherinneringen een mediërende rol heeft in het verband tussen de persoonlijkheidstrekken en de mate van depressie. Deze analyse zal aan de hand van de methode van Baron & Kenny (1986) worden uitgevoerd. Het is van belang om te onderzoeken of identiteitsherinneringen de relatie tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie kan verklaren, omdat dit informatie kan opleveren over hoe depressie ontstaat en hoe dit effectief voorkomen of behandeld kan worden. Uit de literatuur komt naar voren dat de persoonlijkheidseigenschappen neuroticisme en extraversie duidelijk verbanden hebben met de mate van depressie, maar persoonlijkheidseigenschappen zijn vrij stabiel over tijd (McAdams & Pals, 2006). Mochten identiteitsherinneringen een belangrijke rol in spelen in depressie, kan dit een nieuw uitgangspunt vormen waar de behandeling op gericht kan worden of mee aangevuld kan worden.

Aan de hand van de onderzochte literatuur kunnen hypothesen worden opgesteld over of de gevonden relaties ten grondslag liggen aan een mediatie effect. De mediatieverbanden die mogelijk kunnen plaatsvinden zijn uitgebeeld in Figuur 3. Zo zijn er verbanden gevonden tussen neuroticisme en de mate van depressie, neuroticisme en de valentie van identiteitsherinneringen en tussen de valentie van identiteitsherinneringen en de mate van depressie. Er zijn ook verbanden gevonden tussen extraversie en de mate van depressie en tussen extraversie en de valentie van identiteitsherinnering.

Figuur 3. Mogelijke Mediatieverbanden

Op basis van deze kennis worden de hypothesen geformuleerd. Er kunnen echter ook mediaties plaatsvinden tussen eigenschappen waarvan de relaties nog niet zijn gevonden in de literatuur. Daarom zullen alle mogelijke verbanden en mediaties tussen de persoonlijkheidseigenschappen, de dimensies van de identiteitsherinneringen en de mate van depressie worden onderzocht.

Wetenschappelijke relevantie

Het huidige onderzoek heeft toevoegde waarde aan de wetenschappelijke literatuur wat betreft de steekproef, het onderzoeksontwerp en voor de praktijk.

De steekproef in eerder onderzoek naar identiteitsherinneringen heeft zich veelal gericht op specifieke groepen. Zo waren in het onderzoek van Singer, Rexhaj en Baddeley (2007) de groepen samengesteld onder studenten, op basis van eigen aanmelding en in ruil voor studiepunten. Hun onderzoek werd daarnaast uitgevoerd binnen een specifieke school, de hogeschool voor kunsten. Het onderzoek van Lyubomirsky, Caldwell, en Nolen-Hoeksema (1998) werd uitgevoerd bij psychologiestudenten in ruil voor studiepunten. Het onderzoek van Mackinger, Pachinger, Leibetseder en Fartacek (2000) heeft zich specifiek gericht op herinneringen van vrouwen met ernstige depressie. Door deze selectieve groepen (studenten, vrouwen) kunnen de resultaten niet worden gegeneraliseerd naar de algemene bevolking en er kan sprake zijn van bias in de steekproef. De steekproef in het huidig onderzoek is daarentegen goed en representatief voor de Nederlandse populatie. Er is hier geen sprake van eigen aanmelding, maar de resultaten zijn verworven via een panel bestaande uit 5000 gerandomiseerd geselecteerde huishoudens uit de Nederlandse samenleving. Hierdoor is elke demografische variabele gelijk verdeeld in de steekproef en is er sprake van goede externe validiteit. Het betreft een cross-sectioneel onderzoek, daar gegevens van een grote steekproef op één tijdstip zijn verzameld. De doelgroep betreft ouderen tussen de leeftijd van 55 en 75 jaar. Dit is een relevante doelgroep, omdat de prevalentie van depressie bij deze groep hoog is en de depressie een aanzienlijk ongunstig beloop heeft. De preventie van en een goede behandeling van depressie is noodzaak.

Het onderzoeksontwerp heeft een toegevoegde waarde, daar er nog niet eerder een mediatie analyse is uitgevoerd naar identiteitsherinneringen, de persoonlijkheidstrekken en depressie. In de wetenschappelijke literatuur is veel informatie te vinden over de relaties tussen persoonlijkheidseigenschappen en identiteitsherinneringen (Yarkoni, 2010; Hirsh & Peterson, 2009; Blagov & Singer, 2004), tussen depressie en identiteitsherinneringen (Blagov & Singer, 2004; Moffitt, Singer, Nelligan, Carlson, & Vyse, 1994; Brewin, Reynolds, & Tata, 1999) en tussen persoonlijkheidseigenschappen en depressie (Goekoop & Londen, Van, 1995; Veling & Goekoop, 2000). Er kan in het huidige onderzoek gesproken worden van een exploratief onderzoek, wat een nieuwe bijdrage levert aan de huidige kennis over deze onderwerpen.

Tenslotte heeft dit onderzoek ook een toevoegende waarde voor de praktijk. Door het vinden van een mediërende rol van identiteitsherinneringen bij depressie, kunnen de huidige behandelmethoden bij deze problematiek mogelijk effectiever worden. Er is nog veel discussie over de effectiviteit van de huidige behandelmethoden bij de preventie of behandeling van depressie, zoals psychotherapie en farmacotherapie (Cuijpers & Dekker,

2005; Jonghe & Wijn, 1996). Er zijn diverse interventies ontwikkeld op basis van reminiscentie; het ophalen van herinneringen en schrijven over het verleden. Voorbeelden hiervan zijn *Op zoek naar zin*, *Dierbare herinneringen* en *De verhalen die we leven*. Deze interventies zijn effectief gebleken bij het verminderen van depressieve klachten bij ouderen (Bohlmeijer, Steunenberg, & Westerhof, 2011). Door onderzoek te doen naar de rol die identiteitsherinneringen hebben bij depressie, komt men meer te weten over de toegevoegde waarde van narratieve behandelmethoden bij depressie. Mochten identiteitsherinneringen een prominente rol vervullen in de ontwikkeling of het voortbestaan van depressie, kan de focus van huidige behandelmethodes worden verschoven naar narratieve therapieën of behandelingen met een narratieve aanvulling, waardoor depressie effectiever wordt behandeld.

Onderzoeksvragen

Voor het huidige onderzoek is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

- ❖ *Wat is de relatie tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressiviteit bij mensen tussen de leeftijd van 55 en 75 jaar en hebben identiteitsherinneringen een mediërende rol in dit verband?*

Op basis van bevindingen in de wetenschappelijke literatuur kunnen er bepaalde relaties en mediaties worden verwacht tussen de persoonlijkheidseigenschappen, identiteitsherinneringen en de mate van depressie. Naar aanleiding van deze bevindingen, zijn onderstaande hypothesen geformuleerd. De focus wordt hierin gelegd op neuroticisme en extraversie, omdat alleen deze persoonlijkheidseigenschappen relaties hebben met de mate van depressie. Ook alleen de valentie van identiteitsherinneringen wordt onderzocht, omdat deze dimensie verbanden vertoont met zowel de persoonlijkheidseigenschappen neuroticisme en extraversie, als met de mate van depressie. Hiernaast zal bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag elke persoonlijkheidseigenschap worden vergeleken met elk aspect van de identiteitsherinneringen, voor mogelijke onverwachte relaties en mediaties. Het betreft dus deels het toetsen van hypothesen en deels een verkennende studie.

Er zijn vier subvragen ontwikkeld om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag:

1. *Wat is de relatie tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie?*

Met deze subvraag wordt verband c in de mediatie analyse onderzocht (zie Figuur 2). Op basis van de literatuur kunnen de volgende hypothesen worden geformuleerd:

- Er bestaat een positief verband tussen neuroticisme en de mate van depressie.
- Er bestaat een negatief verband tussen extraversie en de mate van depressie.

2. *Wat is de relatie tussen de persoonlijkheidseigenschappen en identiteitsherinneringen?*

Met deze subvraag wordt verband a in de mediatie analyse onderzocht (Figuur 2). De volgende hypothesen worden geformuleerd op basis van de literatuur:

- Participanten die neurotisch zijn hebben meer negatief geladen herinneringen, dan participanten die minder neurotisch zijn.
- Participanten die extravert zijn hebben meer positief geladen herinneringen, dan participanten die minder extravert zijn.

3. *Wat is de relatie tussen identiteitsherinneringen en de mate van depressie?*

Aan de hand van deze subvraag wordt verband b in de mediatie analyse onderzocht (Figuur 2). Op basis van eerder onderzoek wordt de volgende hypothese geformuleerd:

- Participanten met een hogere mate van depressieve klachten hebben minder positieve herinneringen, dan participanten met minder depressieve klachten.

4. *Hebben identiteitsherinneringen een mediërende rol in het verband tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie?*

Met deze subvraag wordt onderzocht in hoeverre verband c veranderd wanneer mediator M wordt toegevoegd in de mediatie analyse, wat is aangeduid als verband c_1 (Figuur 2). Om antwoord te kunnen geven op deze vraag, zijn op basis van de bestaande literatuur de volgende hypothesen geformuleerd:

- De valentie van identiteitsherinneringen hebben een mediërende rol in het verband tussen neuroticisme en depressie.
- De valentie van identiteitsherinneringen hebben een mediërende rol in het verband tussen extraversie en depressie.

Methode

Participanten

Dit onderzoek maakt gebruik van gegevens van het LISS-panel van CentERdata, een representatief internet panel voor Longitudinale Internet Studies in de Sociale wetenschappen, dat wordt bestuurd door CentERdata in Tilburg. Dit panel bestaat uit 5000 willekeurig geselecteerde huishoudens uit de Nederlandse populatie die maandelijks vragenlijsten invullen op het internet over verschillende onderwerpen, ten bate van wetenschappelijk onderzoek. In mei 2012 zijn 3076 deelnemers van het LISS-panel gevraagd om de Self-Defining Memory Task (SDMT) in te vullen, waarbij 3 identiteitsherinneringen worden beschreven. Ook de Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS) is toen afgenomen. In totaal hebben 2303 deelnemers deze twee vragenlijsten ingevuld. Daarnaast is de International Personality Item Pool (IPIP) afgenomen, waarvan 475 deelnemers deze hebben ingevuld. Door middel van online vragenlijsten zijn de gegevens verzameld, waardoor deze direct beschikbaar waren voor analyse. Naast de vragenlijsten waren er ook andere gerelateerde onderzoeksgegevens beschikbaar van het LISS-panel, zoals demografische gegevens. De demografische gegevens van de huidige steekproef zijn opgenomen in Tabel 1.

180 respondenten in de leeftijdscategorie van 55 tot en met 75 jaar hebben alle vragenlijsten ingevuld en er zijn 520 identiteitsherinneringen verzameld. De respondenten bestaan uit 83 mannen (46,1%) en 97 vrouwen (53,9%). De gemiddelde leeftijd is 64,9 jaar. 67,8% van de respondenten is gehuwd (N = 122), 13,3% is gescheiden (N = 24), 10,6% is weduwe of weduenaar (N = 19) en 8,3% is nooit getrouwd (N = 15). Wat betreft het opleidingsniveau hebben 15 respondenten het basisonderwijs afgerond (8,3%), 71 respondenten VMBO (39,4%), 18 respondenten HAVO/VWO (10,0%), 30 respondenten MBO (16,7%), 34 respondenten HBO (18,9%) en 12 respondenten WO (6,7%). 86,7% van de respondenten is van autochtone herkomst (N = 156) en 11,1% is buitenlands of heeft minstens één ouder van buitenlandse afkomst (N = 20). Meer dan de helft van de respondenten is met pensioen (52,2%).

Tabel 1. *Demografische Kenmerken van de Participanten uit het LISS-Panel (N = 180)*

Demografische variabelen	N	%
Gemiddelde leeftijd	64,94 (SD = 5,212)	-
Geslacht		
Man	83	46,1
Vrouw	97	53,9
Burgerlijke staat		
Gehuwd	122	67,8
Gescheiden	24	13,3
Weduwe(naar)	19	10,6
Nooit getrouwd	15	8,3
Woonsituatie		
Alleenstaand	55	30,6
(On)gehuwd samenwonend zonder kind(eren)	114	63,3
(On)gehuwd samenwonend met kind(eren)	10	5,6
Anders	1	0,6
Opleidingsniveau		
Basisonderwijs	15	8,3
VMBO	71	39,4
HAVO/VWO	18	10,0
MBO	30	16,7
HBO	34	18,9
WO	12	6,7
Beroep		
Betaald werk in loondienst	33	18,3
Vrij beroepsbeoefenaar	6	3,3
Werkzoekend na verlies werk	6	3,3
Vrijgesteld van werk zoeken na verlies werk	1	0,6
Verzorgt het huishouden	17	9,4
Gepensioneerd/VUT	94	52,2
(Gedeeltelijk) arbeidsongeschikt	9	5,0
Vrijwilligerswerk	12	6,7
Anders	2	1,1
Herkomstgroep		
Autochtone herkomst	156	86,7
Eerste generatie niet-Nederlandse, westerse afkomst	9	5,0
Eerste generatie niet-Nederlandse, niet-westerse afkomst	2	1,1
Tweede generatie niet-Nederlandse, westerse afkomst	9	5,0
Niet opgegeven	4	2,2

Meetinstrumenten

De onderzoeksvariabelen zijn met de volgende vragenlijsten afgenomen:

Persoonlijkheidseigenschappen: De persoonlijkheidseigenschappen zijn onderzocht met de International Personality Item Pool (IPIP) (zie Bijlage 1). De IPIP is een representatie van de NEO-PI-R (Neuroticism Extraversion Openness Personality Inventory Revisited). Dit instrument meet de persoonlijkheidstrekken aan de hand van the Big Five (Openness, Conscientiousness, Extraversion, Agreeableness en Neuroticism). Er wordt aan de hand van een vijfpuntenschaal gevraagd in hoeverre men het eens is met een stelling. Voor elke persoonlijkheidseigenschap wordt een score berekend door de score van elke vraag bij elkaar op te tellen (10-50) en hoe hoger de score, hoe hoger de indicatie voor de eigenschap (Goldberg, Johnson, Eber, Hogan, Ashton, Cloninger, & Gough, 2006). De items die negatief zijn geformuleerd zijn voor de codering omgeschaald. De betrouwbaarheid in het huidige onderzoek is voor de schalen extraversie .85 (α), altruïsme .72 (α), nauwgezetheid .76 (α), neuroticisme .84 (α) en voor openheid voor ervaringen .75 (α).

Depressie: Met de Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS) is de mate van depressie gemeten (zie Bijlage 2). De HADS bestaat uit een depressieschaal bestaande uit 7 items en een angstschaal van 7 items. De depressieschaal meet in welke mate een persoon het leven als plezierig en zinvol ervaart. De interne consistentie van de depressieschaal is .82 (α) (Bjelland, Dahl, Haug, & Neckelmann, 2002). De vragenlijst is ook in Nederland gevalideerd, waarbij het onderzoek van Spinhoven (1997) een betrouwbaarheidscoëfficiënt vond van .86 (α) voor de depressieschaal. De score is berekend door de score op elke vraag bij elkaar op te tellen. Hoe hoger de score, hoe meer mate van depressie (Spinhoven, Ormel, Sloekers, Kempen, Speckens, & Hemert, Van, 1997). De items die omgekeerd zijn geformuleerd, zijn omgeschaald bij de codering. De betrouwbaarheid in het huidige onderzoek is .79 (α).

Identiteitsherinneringen: De identiteitsherinneringen zijn verkregen met de Self-Defining Memory Task (SDMT) (zie Bijlage 3). De SDMT is ontwikkeld door Jefferson Singer (Blagov & Singer, 2004), waarin wordt gevraagd om drie identiteitsherinneringen in detail te noteren: levendige, emotioneel geladen herinneringen welke belangrijk zijn om te begrijpen wat voor persoon iemand is. De codering van de identiteitsherinneringen op dimensie is gedaan volgens het codeerschema van Singer & Blagov (2001). Deze is aangepast en naar het Nederlands vertaald door Gerben Westerhof, ten bate van onderzoek met het LISS-panel (Westerhof, 2013). De variabelen voor de inhoudsdimensie zijn sociale relaties, school, opleiding, studie, werk of de loopbaan, activiteiten in de vrije tijd, de eigen gezondheid, materiële en historische omstandigheden en bepaalde periode uit het eigen leven. De variabelen bij de valentie van de identiteitsherinneringen zijn positief, neutraal of negatief. De identiteitsherinnering kan specifiek of generiek zijn. De variabelen bij de betekenisconstructie zijn een positieve of negatieve evaluatie van de herinnering, of een

positieve of negatieve betekenis aan de persoon of het eigen leven. De scores zijn berekend door het gemiddelde te nemen van de scores bij de dimensies van de drie identiteitsherinneringen en deze om te zetten in percentages. Vooraf aan de analyse heeft er een training plaatsgevonden in het coderen van de identiteitsherinneringen op dimensie. Tijdens deze training is er geoefend met de codering van de herinneringen en is er feedback uitgewisseld tussen drie beoordelaars. Vervolgens hebben twee onafhankelijke beoordelaars een codeerschema met 50 identiteitsherinneringen ingevuld om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te bepalen. Dit was .81 (κ) voor de inhoudschaal, .69 (κ) voor de valentieschaal, .67 (κ) voor de specificiteitschaal en .82 (κ) voor de betekenisconstructieschaal.

Analyse

Bij de analyse van de gegevens is gebruik gemaakt van het programma Statistical Program for Social Sciences (SPSS) versie 21.0. Aan de hand van de Kolmogorov-Smirnov toets is gekeken of de demografische variabelen en de onderzoeksvariabelen normaal zijn verdeeld. Deze zijn normaal verdeeld, waardoor er met behulp van een Pearson correlatiecoëfficiënt is gekeken of er relaties bestaat tussen de persoonlijkheidstrekken, de dimensies van de identiteitsherinneringen en de mate van depressie.

De mediatie analyse is onderzocht met de Regressieanalyse en is aan de hand van vier stappen uitgevoerd (Baron & Kenny, 1986). 1) De eerste stap betrof het onderzoeken van de aard van het verband tussen X en Y, de persoonlijkheidseigenschappen en mate van depressie. Hierin is de persoonlijkheidseigenschap de predictor en de mate van depressie de uitkomst. 2) Bij de tweede stap is er gekeken naar het verband tussen X en M, de persoonlijkheidstrekken en identiteitsherinneringen. In dit verband is de persoonlijkheidseigenschap de predictor en de identiteitsherinnering de uitkomstvariabele. 3) Als derde stap is er gekeken naar het verband tussen M en Y, identiteitsherinneringen en de mate van depressie. De identiteitsherinnering is hier de predictor en de mate van depressie de uitkomst. 4) Bij de vierde stap is er gekeken of bij het toevoegen van mediator M, hier identiteitsherinneringen, het verband tussen X en Y veranderd, tussen de persoonlijkheidseigenschap en de mate van depressie. Als het verband tussen X en Y verdwijnt bij het toevoegen van mediator M, dan is er sprake van een volledige mediatie. Als dus bij het toevoegen van identiteitsherinneringen het effect van de persoonlijkheidseigenschap op de mate van depressie verdwijnt, verloopt dit verband volledig via identiteitsherinneringen. Bij het gedeeltelijk veranderen van het verband tussen X en Y bij toevoeging van mediator M, kan er worden gesteld dat identiteitsherinneringen een rol speelt in het verband tussen de persoonlijkheidseigenschap en de mate van depressie. De Bèta waarde is berekend om het gestandaardiseerde gewicht van de regressie weer te geven. Er is met de Sobel test gekeken of er gesproken kan worden van een significante mediatie.

Resultaten

In Tabel 2 zijn de correlaties tussen de persoonlijkheidseigenschappen, de identiteitsherinneringen en de mate van depressie weergegeven. Wat betreft de inhoudsdimensie van de identiteitsherinneringen ging 46% over sociale relaties, 13% over school/ werk, 19% over de vrije tijd, 7% over de gezondheid, 7% over materiële/ historische omstandigheden en 3% over een periode uit het leven. Verder had 38% van de identiteitsherinneringen een positieve valentie, 15% was specifiek, 31% had een positieve evaluatie en 13% kreeg een positieve betekenis. De gemiddelde depressiescore was 3.06 met een standaarddeviatie van 3.04. De persoonlijkheidseigenschappen waren allen significant met elkaar gecorreleerd, variërend van -.31 tot .50 (zie Bijlage 4). De correlaties tussen de dimensies van de identiteitsherinneringen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Tabel 2. Verbanden tussen de Persoonlijkheidseigenschappen, de Identiteitsherinneringen en de Mate van Depressie

<i>Identiteitsherinnering</i>	Gemiddelde (SD)	Persoonlijkheidseigenschap				
		E	N	A	C	O
<i>Inhoud</i>						
Sociale relaties	.46 (.32)	.08	-.01	.06	-.05	-.14
School/ werk	.13 (.20)	.06	-.01	.03	.15	.06
Vrije tijd	.19 (.26)	.01	-.08	.07	.17*	.19*
Gezondheid	.07 (.15)	-.11	.13	-.13	-.10	-.17
Materieel/ historisch	.07 (.16)	-.31**	.06	-.14	-.12	.06
Periode leven	.03 (.10)	.04	.03	.13	-.10	.08
<i>Positieve herinneringen</i>						
Specifieke herinneringen	.38 (.32)	.16*	-.24**	.11	.14	.18*
Positieve evaluatie	.15 (.25)	-.10	.10	-.07	-.08	-.06
Positieve betekenis	.31 (.30)	.11	-.09	-.01	.18*	.11
	.13 (.23)	.03	-.00	.21**	.07	.19**
<i>Depressie</i>						
Mate van depressie	3.06 (3.04)	-.40**	.51**	-.16*	-.26**	-.23**

Note. E = extraversie, N = neuroticisme, A = altruïsme, C = consciëntiousness, O = openheid voor ervaringen, ** = correlatie is significant bij het .01 niveau, * = correlatie is significant bij het .05 niveau.

Subvragen

Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag wat de relatie is tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressiviteit en of identiteitsherinneringen een mediërende rol hebben in dit verband, zijn er vier subvragen opgesteld. Deze zullen hier besproken worden.

Subvraag 1. Wat is de relatie tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie?

De mate van depressie correleert significant met elke persoonlijkheidseigenschap in dit onderzoek, variërend van $-.40$ tot $.51$. De resultaten zijn opgenomen in Tabel 2. De mate van depressie vertoont een negatieve samenhang met de persoonseigenschappen extraversie ($-.40$), altruïsme ($-.16$), nauwgezetheid ($-.26$) en openheid voor ervaringen ($-.23$). Alleen de eigenschap neuroticisme heeft een positief verband met de mate van depressie ($.51$).

Op basis van eerder onderzoek werden de hypothese geformuleerd dat er een positief verband bestaat tussen neuroticisme en de mate van depressie. Ook werd de hypothese geformuleerd dat er een negatief verband bestaat tussen extraversie en de mate van depressie. Deze hypothesen zijn beide aangenomen.

Subvraag 2. Wat is de relatie tussen de persoonlijkheidseigenschappen en identiteitsherinneringen?

De resultaten van het verband tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de identiteitsherinneringen zijn opgenomen in Tabel 2. Extraversie hangt negatief samen met identiteitsherinneringen over materiële en historische omstandigheden ($-.31$) en hangt positief samen met positieve herinneringen ($.16$). Neuroticisme hangt negatief samen met positieve herinneringen ($-.24$). Altruïsme heeft een positieve samenhang met het toekennen van een positieve betekenis aan identiteitsherinneringen ($.21$). Nauwgezetheid hangt positief samen met herinneringen over de vrije tijd ($.17$) en het geven van een positieve evaluatie aan de herinnering ($.18$). Openheid voor ervaringen hangt positief samen met herinneringen over de vrije tijd ($.19$), positieve herinneringen ($.18$) en het geven van een positieve betekenis aan de herinnering ($.19$).

De hypothese werd geformuleerd dat participanten die neurotisch zijn, meer negatief geladen herinneringen hebben dan participanten die minder neurotisch zijn. Deze hypothese is aangenomen. Er werd ook als hypothese opgesteld dat participanten die extravert zijn meer positief geladen herinneringen hebben, dan participanten die minder extravert zijn. Deze hypothese is niet gevonden in het huidige onderzoek.

Subvraag 3. Wat is de relatie tussen identiteitsherinneringen en de mate van depressie?

De resultaten zijn opgenomen in Tabel 3. De mate van depressie vertoont een positieve samenhang met identiteitsherinneringen over de eigen gezondheid (.19) en over materiële / historische omstandigheden (.17). Verder vertoont de mate van depressie een negatieve relatie met positieve herinneringen (-.22).

De hypothese werd geformuleerd dat participanten die depressieve klachten hebben, minder positieve herinneringen hebben dan participanten die minder depressieve klachten hebben. Deze hypothese is aangenomen.

Tabel 3. *Verbanden tussen de Inhoud, Valentie, Specificiteit en Betekenisconstructie van Identiteitsherinneringen en de Mate van Depressie*

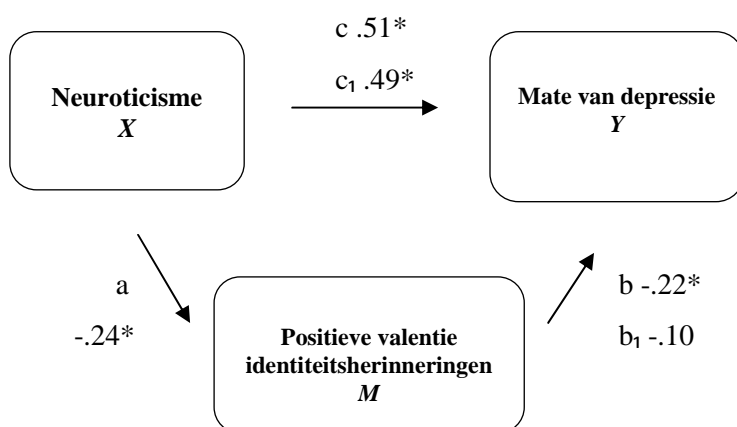
Identiteitsherinnering	Mate van depressie
Inhoud	
Sociale relaties	.02
School / werk	-.10
Vrije tijd	-.15
Gezondheid	.19*
Materieel / historisch	.17*
Periode leven	.10
Positieve herinneringen	-.22**
Specifieke herinneringen	-.02
Positieve evaluatie	-.14
Positieve betekenis	.06

Note. ** = correlatie is significant bij het .01 niveau, * = correlatie is significant bij het .05 niveau.

Subvraag 4. Hebben identiteitsherinneringen een mediërende rol in het verband tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie?

Er werd op basis van de literatuur de hypothese opgesteld dat de valentie van identiteitsherinneringen een mediërende rol heeft in het verband tussen neuroticisme en depressie. De uitkomsten zijn geïllustreerd in Figuur 4. We zagen in Tabel 2 dat neuroticisme positief samenhangt met de mate van depressie (.51), wat is weergegeven als verband c in Figuur 4. Er is vervolgens een regressieanalyse uitgevoerd met neuroticisme als predictor en de valentie van identiteitsherinneringen als uitkomst. Hieruit kwam $\beta = -.24$ en $p < .00$. Dit verband is ook significant en is aangeduid als verband a in Figuur 4. Bij de valentie van de identiteitsherinnering als predictor en de mate van depressie als uitkomst, kwam $\beta = -.22$ en $p < .00$, wat ook een significant verband weergeeft. Dit is weergegeven als verband b in Figuur

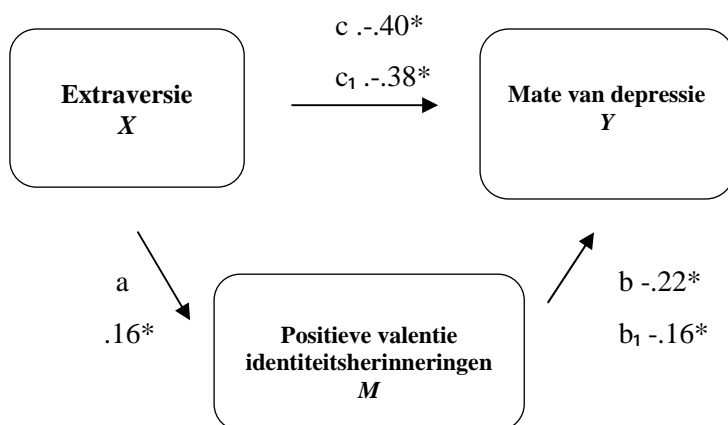
4. Tenslotte werden neuroticisme en de identiteitsherinnering de predictor en de mate van depressie de uitkomst. Hier kwam uit een β -waarde van .49 met een p-waarde van $<.00$ bij neuroticisme (verband c_1 in Figuur 4) en een β -waarde van -.10 met een p-waarde van .12 bij de valentie van de identiteitsherinnering (verband b_1 in Figuur 4). Dit laat zien dat in dit verband alleen neuroticisme significant is bij het voorspellen van de mate van depressie. De valentie van de herinnering neemt het effect van neuroticisme op de mate van depressie niet over. De hypothese dat de valentie van identiteitsherinneringen een mediërende rol heeft in het verband tussen neuroticisme en de mate van depressie is verworpen.

Figuur 4. *Uitkomsten Mediatie Analyse Hypothese 1. Verbanden tussen Neuroticisme, de Valentie van Identiteitsherinneringen en de Mate van Depressie. Note. * = correlatie is significant.*

Aan de hand van de literatuur werd ook de hypothese opgesteld dat de valentie van identiteitsherinneringen een mediërende rol heeft in het verband tussen extraversie en depressie. Ook dit is onderzocht met een regressieanalyse. De uitkomsten zijn weergegeven in Figuur 5. In Tabel 2 kwam naar voren dat extraversie negatief samenhangt met de mate van depressie (-.40), wat aangeduid is als verband c in Figuur 5. Vervolgens is er een regressieanalyse uitgevoerd met extraversie als predictor en de valentie van identiteitsherinneringen de uitkomst. Hieruit kwam $\beta = .16$ en $p = .03$. Ook dit verband is significant (verband a). Bij de eerste hypothese kwam bij de valentie van de identiteitsherinnering als predictor en mate van depressie als uitkomst, $\beta = -.22$ en $p < .00$, wat een significant verband weergeeft (verband b). Tenslotte werden extraversie en de valentie van de identiteitsherinneringen de predictor en de mate van depressie de uitkomst. Hier kwam uit een β -waarde van -.38 met een p-waarde van $<.00$ bij extraversie (verband c_1) en een β -waarde van -.16 met een p-waarde van .02 bij de valentie van de identiteitsherinnering (verband b_1). Er is vervolgens aan de hand van de Sobel test gekeken in hoeverre er sprake is van een significante mediatie. Hierbij is gebruik gemaakt van de ongestandaardiseerde waarde van het verband a (3.190), b (-2.121), de SEa (1.443) en de SEb

(.706). Dit gaf een p-waarde van .075, wat laat zien dat er geen sprake is van een significante mediatie. De valentie van de herinnering neemt het effect van extraversie op de mate van depressie niet over. De hypothese dat de valentie van identiteitsherinneringen een mediërende rol heeft in het verband tussen extraversie en de mate van depressie is verworpen.

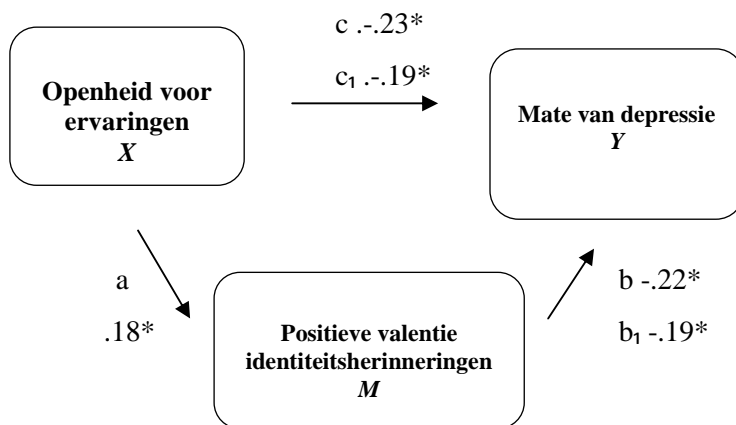
Figuur 5. Uitkomsten Mediatie Analyse Hypothese 2. Verbanden tussen Extraversie, de Valentie van Identiteitsherinneringen en de Mate van Depressie. Note. * = correlatie is significant.

Deze twee hypothesen over de mediatieverbanden zijn opgesteld aan de hand van de literatuur. Er kan echter aan de hand van correlaties in dit onderzoek tussen de persoonlijkheidstrekken, de identiteitsherinneringen en de mate van depressie nog een derde hypothese worden opgesteld.

Hypothese 3: De valentie van identiteitsherinneringen heeft een mediërende rol in het verband tussen openheid voor ervaringen en de mate van depressie.

Er is wederom gebruik gemaakt van een regressieanalyse. De uitkomsten zijn weergegeven in Figuur 6. In Tabel 2 is te zien dat openheid voor ervaringen negatief samenhangt met de mate van depressie (-.23), wat is aangeduid als verband c in Figuur 6. Vervolgens werd er een regressieanalyse uitgevoerd met openheid voor ervaringen als predictor en de valentie van identiteitsherinneringen als uitkomst. Hieruit kwam $\beta = .18$ en $p = .02$. Ook dit verband is significant (a). Bij de valentie van de identiteitsherinnering als predictor en de mate van depressie als uitkomst, werd er $\beta = -.22$ en $p < .00$ gevonden, wat een significant verband weergeeft (b). Tenslotte werden openheid voor ervaringen en de valentie van de identiteitsherinneringen de predictor en de mate van depressie de uitkomst. Hier kwam uit een β -waarde van -.19 met een p-waarde van $< .00$ bij openheid voor ervaringen (c₁) en een β -waarde van -.19 met een p-waarde van .01 bij de valentie van de identiteitsherinnering (b₁). Aan de hand van de Sobel test is er gekeken in hoeverre er sprake

is van een significante mediatie. Hierbij is gebruik gemaakt van de ongestandaardiseerde waarde van verband a (.896), b (-2.121), de SEa (.375) en de SEb (.706). Dit gaf een p-waarde van .061, wat laat zien dat er geen sprake is van een significante mediatie. De valentie van de herinnering neemt het effect van openheid voor ervaringen op de mate van depressie niet over. De hypothese dat de valentie van identiteitsherinneringen een mediërende rol heeft in het verband tussen openheid voor ervaringen en de mate van depressie is verworpen.

Figuur 6. *Uitkomsten Mediatie Analyse Hypothese 3. Verbanden tussen Openheid voor Ervaringen, de Valentie van Identiteitsherinneringen en de Mate van Depressie. Note. * = correlatie is significant.*

Discussie

Levensverhalen zijn een grotere rol gaan spelen in de psychologie om de mens beter te begrijpen. De verschuiving naar dit onderwerp vond plaats in de jaren 80, toen het veld van de persoonlijkheidspsychologie besloot om verder te kijken dan the Big Five persoonlijkheidstrekken om het gedrag van mensen in kaart te brengen. In diverse onderzoeken is naar voren gekomen dat identiteitsherinneringen relaties vertonen met psychologische variabelen, zoals de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie. In Figuur 1 zijn deze verbanden gevisualiseerd. De kern van het huidige onderzoek betrof het toetsen van deze verbanden en om te onderzoeken of identiteitsherinneringen een mediërende rol heeft in de relatie tussen persoonlijkheidstrekken en de mate van depressie.

Het huidige onderzoek betreft een explorerend en cross-sectioneel onderzoek dat nog niet eerder is uitgevoerd. De onderzoeksgegevens zijn verzameld in een grote steekproef op één tijdstip. Daarnaast was de testafname online via internet, waardoor de gegevens in weinig tijd en met weinig kosten zijn verzameld. Doordat de gegevens online staan, waren de onderzoeksgegevens direct beschikbaar voor analyse, wat ook weer tijd heeft bespaard in het handmatig invoeren van de data in een programma voor analyse.

Er is al eerder onderzoek gedaan naar de relatie tussen persoonlijkheidstrekken en identiteitsherinneringen, zo ook over de relatie tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie. Er is echter nog geen onderzoek uitgevoerd naar een mogelijke mediërende rol van identiteitsherinneringen in het verband tussen persoonlijkheidseigenschappen en depressie. De doelgroep van het huidige onderzoek betrof ouderen tussen de leeftijd van 55 en 75 jaar, daar depressie een groot probleem is bij de oudere bevolking.

De onderzoeksvraag in het onderzoek luidde:

- ❖ *Wat is de relatie tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressiviteit bij mensen tussen de leeftijd van 55 en 75 jaar en hebben identiteitsherinneringen een mediërende rol in dit verband?*

Aan de hand van verschillende subvragen en hypothesen is er gepoogd antwoord te geven op de onderzoeksvraag. Bij de analyse zijn zowel verwachte relaties vanuit de literatuur, als onvoorspelde en opvallende bevindingen gevonden in de relaties tussen de persoonlijkheidseigenschappen, de identiteitsherinneringen en de mate van depressie. De opvallende bevindingen zullen later in de discussie worden besproken.

De mediatie analyse

Er zijn verschillende hypothesen opgesteld over mediatieverbanden aan de hand van de gevonden literatuur. Er is gesteld dat de valentie van identiteitsherinneringen een mediërende rol heeft in het verband tussen neuroticisme, extraversie, openheid voor ervaringen en de mate van depressie. Deze verbanden zijn onderzocht maar niet aangetoond. Er kan dus worden uitgesloten dat de valentie van identiteitsherinneringen het verband tussen deze persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie verklaard. Wat echter wel naar voren is gekomen, is dat de valentie van identiteitsherinneringen verband heeft met de mate van depressie. Bij het toetsen van de mediatie analyse bleef de valentie van de identiteitsherinneringen bij extraversie (-.16) en openheid voor ervaringen (-.19) iets toevoegen aan de mate van depressie. Bij deze twee persoonlijkheidstrekken kan worden gesteld dat de valentie van de herinneringen wel een toegevoegde waarde heeft in het verband met de mate van depressie.

Het is van belang om te onderzoeken of identiteitsherinneringen de relatie tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie verklaard, omdat deze gegevens bruikbaar zijn bij het effectief voorkomen en behandelen van depressie. In de literatuur lieten neuroticisme en extraversie duidelijk verbanden zien met de mate van depressie. Aan de hand van de bevindingen kan worden gesteld dat de valentie van identiteitsherinneringen niets bijdragen in het verband tussen neuroticisme en depressie. Bij extraversie heeft de valentie van de herinneringen wel een toevoegende waarde. Bij cliënten die introvert zijn, kan het dus van belang zijn om de behandeling te richten op het verminderen van identiteitsherinneringen met een negatieve valentie en het stimuleren van positieve identiteitsherinneringen. Dit kan met behulp van narratieve methoden, zoals life review. Er is ook gevonden dat de valentie van identiteitsherinneringen iets bijdragen aan het verband tussen openheid voor ervaringen en de mate van depressie. Ook bij deze cliënten heeft het een toegevoegde waarde om negatieve identiteitsherinneringen te verminderen en positieve identiteitsherinneringen te stimuleren bij depressie.

Voor de mediatie analyse zijn de relaties tussen de persoonlijkheidseigenschappen, identiteitsherinneringen en de mate van depressie onderzocht. Deze zullen kort worden besproken.

Relaties tussen de persoonlijkheidseigenschappen en depressie

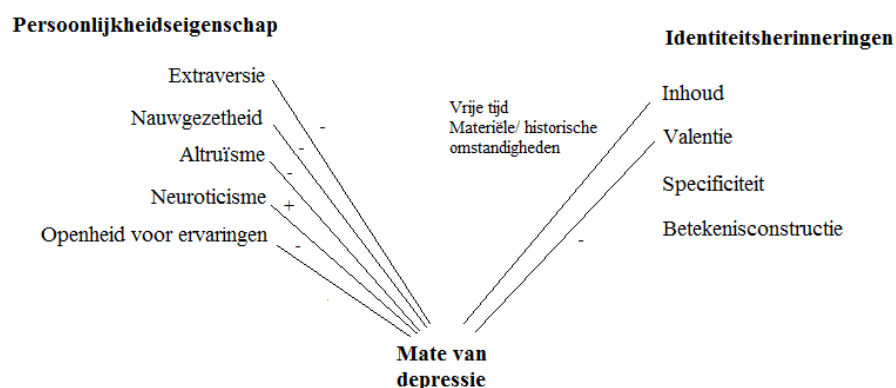
Alle gevonden relaties tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie zijn geïllustreerd in Figuur 7. Er zijn zowel verbanden gevonden die overeenkomen met de literatuur, als relaties die nog niet eerder zijn aangetoond.

In het huidige onderzoek is er gevonden dat extraversie negatief samenhangt met de mate van depressie, wat de bevindingen in de onderzoeken van Goekoop en Van Londen

(1995) en Veling en Goekoop (2000) bevestigd. Het onderzoek van Veling en Goekoop (2000) sprak van een continuïteitsmodel om het verband tussen introversie en de mate van depressie in kaart te brengen. In dit model zijn zowel introversie als depressie een stoornis op één continuüm die afhankelijk is van één pathologische bron. Hoe meer twee variabelen hetzelfde construct meten, des de dichter de correlatiecoëfficiënt bij het getal 1 ligt. Extraversie is negatief gecorreleerd met de mate van depressie met een correlatiecoëfficiënt van -0.40 , wat ongeveer 16% overlap aanduidt tussen de twee variabelen (Brown, 2003). De onderzoeksgegevens bevestigen het continuïteitsmodel niet.

Er is ook gevonden dat neuroticisme positief samenhangt met de mate van depressie, wat overeenkomt met de onderzoeken van Goekoop en Van Londen (1995) en Veling en Goekoop (2000). Volgens het onderzoek van Veling en Goekoop (2000) is neuroticisme een voorspellende factor voor het ontwikkelen van depressie en verhoogd het doormaken van een depressieve episode de mate van neuroticisme. Er ontstaat een negatieve spiraal, wat zorgt voor het voortduren van depressie. Door het cross-sectionele onderzoeksontwerp van het huidige onderzoek, waarbij de gegevens op één tijdstip zijn verzameld, kan de causaliteit niet worden bepaald tussen de persoonlijkheidseigenschap en de mate van depressie. Er kunnen hierdoor geen uitspraken worden gedaan over het negatieve spiraal van neuroticisme en het doormaken van depressie.

Er zijn naast deze bevindingen, ook relaties gevonden die niet in eerder in de literatuur naar voren zijn gekomen. Zo hangt de persoonlijkheidseigenschap altruïsme negatief samen met de mate van depressie. Een altruïstisch persoon is warm en positief van aard, waardoor dit verband niet geheel onverwacht is. Ook openheid voor ervaringen heeft een negatief verband met de mate van depressie. Dit is te verklaren doordat openheid voor ervaringen wordt gekenmerkt door cognitieve complexiteit en aandacht voor innerlijke gevoelens, waardoor het risico op depressie wordt verlaagd. Er is tenslotte ook een negatieve samenhang gevonden tussen nauwgezetheid en de mate van depressie.

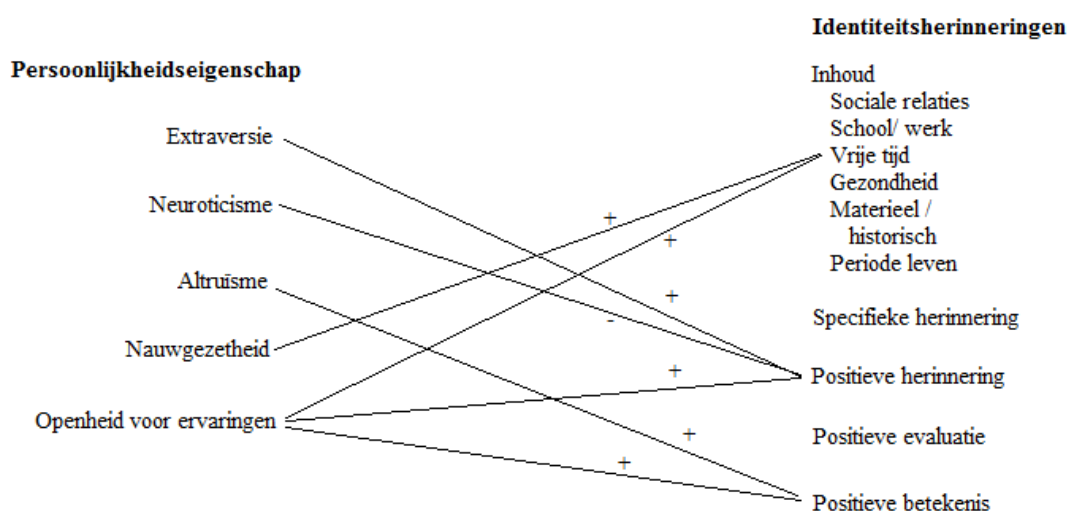
Figuur 7. *Gevonden Verbanden Tussen de Persoonlijkheidseigenschappen en Depressie en tussen de Identiteitsherinneringen en Depressie. Note. + = positieve samenhang, - = negatieve samenhang.*

Relaties tussen de persoonlijkheidseigenschappen en identiteitsherinneringen

Alle bevindingen zijn gevisualiseerd in Figuur 8. Er zijn veel relaties gevonden tussen de persoonlijkheidseigenschappen en identiteitsherinneringen die overeenkomen met de onderzochte literatuur. Daarnaast zijn er relaties niet aangetoond en zijn er verbanden gevonden die nog niet eerder zijn gevonden in de literatuur.

In het huidige onderzoek zijn er een aantal relaties tussen de persoonlijkheidseigenschappen en identiteitsherinneringen overeenstemmend met de literatuur. Zo is er gevonden dat extraverte mensen vaker positieve herinneringen hebben en dat neurotische mensen meer negatieve herinneringen hebben. Dit komt overeen met het onderzoek van McAdams en Pals (2006). Verder is er aangetoond dat mensen die meer openheid voor ervaringen hebben vaker positieve betekenissen geven aan levensgebeurtenissen. Dit komt overeen met bevindingen in het onderzoek van Blagov en Singer (2004).

Er zijn ook een aantal relaties die wel naar voren kwamen in de onderzochte literatuur, maar die in het huidige onderzoek niet zijn aangetoond. Zo is er niet gevonden dat extraverte mensen vaker identiteitsherinneringen hebben die refereren naar sociale relaties, in tegenstelling tot de onderzoeken van Yarkoni (2010) en Hirsch en Peterson (2009). Dat mensen die altruïstisch zijn vaker positieve identiteitsherinneringen hebben en hierin vaker verwijzen naar sociale relaties is ook niet gevonden, in tegenstelling tot de onderzoeken van Yarkoni (2010) en Hirsch en Peterson (2009). Dat nauwgezette mensen vaker identiteitsherinneringen hebben die studie- en werkgerelateerd zijn is ook niet bevestigd in het huidige onderzoek. Het onderzoek van McCrae en Costa (1997) vond deze relatie wel.

Figuur 8. *Gevonden Verbanden Tussen de Persoonlijkheidseigenschappen en Identiteitsherinneringen.*

Note. + = positieve samenhang, - = negatieve samenhang.

Tenslotte zijn er een aantal bevindingen die nog niet eerder zijn aangetoond in de literatuur. Zo is er gevonden dat altruïstische mensen vaker positieve betekenissen toekennen aan identiteitsherinneringen. Deze bevinding is te verklaren doordat altruïstische mensen veelal positief zijn, waardoor ook bij het terugkijken naar gebeurtenissen in het leven een altruïstisch persoon meer positief zal zijn. Er is ook gevonden dat nauwgezetheid positief samenhangt met identiteitsherinneringen over de vrije tijd en het geven van een positieve evaluatie aan gebeurtenissen. Openheid voor ervaringen vertoont relaties met identiteitsherinneringen over de vrije tijd en met positieve herinneringen.

Aan de hand van deze bevindingen kan worden gesteld dat er geen consistentie is gevonden in de samenhang tussen de persoonlijkheidseigenschappen en identiteitsherinneringen. Er zijn zowel verwachte, als onverwachte en nieuwe verbanden gevonden. De kenmerken van de persoonlijkheidseigenschap vallen niet specifiek samen met identiteitsherinneringen die refereren naar deze kenmerken. Zo hebben ze ook verband met kenmerken van andere persoonlijkheidseigenschappen of met onderwerpen die niet gerelateerd zijn aan de persoonlijkheidseigenschap.

McAdams en Pals (2006) beschrijven in hun theorie omtrent de persoonlijkheid, dat zowel persoonlijkheidseigenschappen als het levensverhaal onderdeel zijn van de persoonlijkheid. Identiteitsherinneringen zijn onderdeel van ons levensverhaal, waardoor ook deze herinneringen kunnen worden gezien als onderdeel van de persoonlijkheid. In de theorie van Pasupathi, Mansour en Brubaker (2007) wordt het levensverhaal beschreven als een raamwerk dat continue veranderd door het integreren van nieuwe ervaringen en thema's. Afhankelijk van de ervaringen van een individu, wordt het levensverhaal en de identiteitsherinneringen gevormd en aangepast. Dit kan verklaren hoe het kan dat de herinneringen kunnen afwijken van de persoonlijkheidseigenschappen. Als bijvoorbeeld een nauwgezet persoon veel betekenisvolle ervaringen meemaakt op vakantie, kunnen ook herinneringen over de vrije tijd plaats krijgen in het raamwerk van een nauwgezet individu.

Het valt op dat bij de coderingen van de identiteitsherinneringen op dimensie, de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid vrij laag is uitgevallen. Bij de inhoudsdimensie was dit .81 (κ), bij de valentie was dit .69 (κ), bij de specificiteit van de herinnering was dit .67 (κ) en bij de betekenisconstructie was dit .82 (κ). Dit is te verklaren doordat Cohen's Kappa bij de berekening van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid corrigeert voor kans. Bij twee codeeropties, zoals deze bij de valentie positief of negatief kan zijn, is de gokkans 50%. Dit resulteert in een lagere Cohen's Kappa bij foute coderingen. Des te hoger het aantal codeeropties, des te hoger de Cohen's Kappa zal uitvallen. Dit verklaart de lage score bij de valentie en de specificiteit van de identiteitsherinneringen met twee codeeropties, tegenover de redelijk goede Cohen's Kappa scores bij de inhoudsdimensie met zes codeeropties en de betekenisconstructie met vijf codeeropties.

Relaties tussen de identiteitsherinneringen en depressie

In de literatuur kwam naar voren dat depressie is gekarakteriseerd door veranderingen in functies van het geheugen. De gevonden verbanden zijn geïllustreerd in Figuur 8.

In het huidige onderzoek is gevonden dat mensen met depressieve klachten meer negatieve herinneringen hebben. Dit komt overeen met de onderzoeken van Hauer, Wessel en Merckelbach (2005), Blagov en Singer (2004) en Moffitt, Singer, Nelligan, Carlson en Vyse (1994). Het model van het stemmingscongruent geheugen, waarbij mensen die in een negatieve stemming verkeren, dezelfde negatieve emotionele waarde beter kunnen opslaan en weer ophalen, gaat dus ook op voor identiteitsherinneringen.

Daarnaast is er niet aangetoond dat mensen met depressieve klachten minder specifieke herinneringen ophalen en gebeurtenissen overgeneraliseren. In het onderzoek van Mackinger, Pachinger, Leibetseder en Fartacek (2000) is deze relatie wel gevonden. Het twee-factoren model om overgeneraliseren te verklaren is dus niet bevestigd. De mate van depressie viel niet samen met generieke identiteitsherinneringen. Dit kan worden verklaard door de codering van de herinneringen in het huidige onderzoek. Wanneer een cliënt niet sprak over een gebeurtenis op een specifieke dag werd de herinnering als generiek gecodeerd. Door deze brede categorisering zijn veel herinneringen (85%) als generiek gecodeerd (Tabel 5), terwijl wellicht bij het doorvragen naar de herinnering deze wel specifiek kan zijn. Ook het type herinneringen kan hierin een rol hebben gespeeld. In het onderzoek van Mackinger, Pachinger, Leibetseder en Fartacek (2000) is er onderzoek gedaan naar autobiografische herinneringen, terwijl in het huidige onderzoek identiteitsherinneringen zijn onderzocht. Identiteitsherinneringen zijn een subcategorie van autobiografische herinneringen, wat kan verklaren waarom de uitkomsten niet zijn gerepliceerd.

Naast de voorspelde verbanden tussen de mate van depressie en identiteitsherinneringen, zijn er ook twee verbanden naar voren gekomen die nog niet eerder waren gevonden in de literatuur. Zo hangt de mate van depressie positief samen met identiteitsherinneringen die over de gezondheid gaan. Dit verband is te verklaren, doordat de herinneringen over de gezondheid in dit onderzoek ook significant samenhangt met een negatieve valentie van de identiteitsherinnering (zie Bijlage 5). Mensen die over de eigen gezondheid schreven deden dit veelal in negatieve zin. Een slechte gezondheidstoestand kan verklaren waarom er meer sprake is van depressie. Daarnaast is er ook gevonden dat identiteitsherinneringen over materiële/ historische omstandigheden positief samenhangen met de mate van depressie. Dit kan worden verklaard door de leeftijd van de doelgroep in het huidige onderzoek. Dit betreft participanten in de leeftijd van 55-75 jaar. De herinneringen die betrekking hadden op materiële/ historische omstandigheden betroffen voor een groot deel ervaringen met oorlog. De impact van een oorlogsverleden op de psychische gezondheid kan een verklaring zijn voor deze positieve samenhang met de mate van depressie.

Opvallende bevindingen en mogelijke verklaringen

Er zijn diverse opvallende bevindingen zichtbaar in de uitkomsten. Zo had 38% van de identiteitsherinneringen een positieve valentie, wat vrij laag uitvalt. Dit resultaat komt echter overeen met gegevens uit een vergelijkbare masterthese, waarin identiteitsherinneringen bij jongvolwassenen van 16 tot en met 30 jaar werden onderzocht (Horjus, 2012). Zij vond gemiddeld 39.2% identiteitsherinneringen met een positieve valentie. Wat verder een opvallende bevinding was, is dat 15% van de identiteitsherinneringen specifiek was, wat ook vrij laag uitvalt. Ook dit komt redelijk overeen met het onderzoek van Horjus (2012), dat een gemiddelde van 22.9% specifieke identiteitsherinneringen vond.

Verder zijn er verschillende onverwachte en opvallende correlaties gevonden tussen de uitkomstmaten. Deze verbanden kunnen worden verklaard door twee aspecten. Het eerste aspect betreft de verschillen in de doelgroep tussen het huidige onderzoek en de doelgroepen die zijn gebruikt in de onderzochte literatuur. Het tweede aspect betreft het feit dat de persoonlijkheidseigenschappen allemaal onderling gecorreleerd zijn in het huidige onderzoek (zie Bijlage 4).

De eerste opvallende bevinding is dat er niet is aangetoond dat extraverte mensen vaker identiteitsherinneringen hebben die refereren naar sociale relaties. Ook is er niet gevonden dat altruïstische mensen vaker positieve identiteitsherinneringen hebben en hierin vaker verwijzen naar sociale relaties. Deze bevindingen zijn mogelijk te verklaren door verschillen in de doelgroepen. De studie van Hirsch & Peterson (2009) deed namelijk onderzoek naar studenten, in tegenstelling tot de doelgroep ouderen in de leeftijd van 55 en 75 jaar in het huidige onderzoek. De fase van de studietijd staat veelal in het teken van het opdoen van (nieuwe) sociale contacten en het ondernemen van activiteiten met het sociale netwerk. Bij ouderen staan de sociale contacten niet zo prominent op de voorgrond in verhouding tot studenten. Dit kan het verschil in uitkomst verklaren. Daarnaast bestond het onderzoek van Yarkoni (2010) voor 75% uit vrouwen en is de verdeling tussen mannen en vrouwen in het huidige onderzoek redelijk gelijk verdeeld, respectievelijk 46,1% en 53,9%. Vrouwen hechten meer waarde aan sociale contacten en het onderhouden van het sociale netwerk in verhouding tot mannen (Breedveld & Broek, Van Den, 2005). Dit kan wellicht verklaren waarom de resultaten in het huidige onderzoek niet overeenkomen met het onderzoek van Yarkoni (2010).

De tweede opvallende bevinding, is dat er een negatieve samenhang is gevonden tussen nauwgezetheid en de mate van depressie. Dit kan worden verklaard doordat nauwgezetheid positief correleert met extraversie (.27) en extraversie negatief samenhangt met de mate van depressie (-.40). Bij het toepassen van een mediatie analyse, blijkt dat extraversie het negatieve verband tussen nauwgezetheid en de mate van depressie inderdaad overneemt en verklaard.

De derde opvallende bevinding was dat er geen relaties zijn gevonden tussen de specificiteit van identiteitsherinneringen en de mate van depressie. In de literatuur kwam naar voren dat mensen met depressie vaker generieke herinneringen hebben. Dit is niet aangetoond in het huidige onderzoek. Dit is wellicht te verklaren door de methode van de afname van de identiteitsherinneringen. De reguliere vragenlijsten in het LISS-panel bestaan veelal uit meerkeuzevragen, waardoor de participant niet gewend is om veel en gedetailleerd te schrijven. Deze kunnen hierdoor terughoudend zijn geweest in de beschrijvingen. Ook werd er bij het opschrijven van de herinneringen niet doorgevraagd, wat mogelijk wel had kunnen resulteren in een specifieke identiteitsherinnering.

Sterke kanten en beperkingen

Er zijn verschillende sterke kanten aan de huidige studie. Het eerste sterke punt is dat er breed onderzoek is gedaan. Er zijn drie onderzoeksvariabelen onderzocht, die allen ook onderling met elkaar zijn vergeleken. Eerder onderzoek legde de nadruk op één onderzoeksvariabele of koos bijvoorbeeld één of twee persoonlijkheidseigenschappen uit. In het huidige onderzoek zijn alle vijf persoonlijkheidseigenschappen in verband gebracht met elke dimensie van identiteitsherinneringen en met de mate met depressie. Een tweede sterke punt is dat de steekproef in het huidige onderzoek goed is. Daar eerder onderzoek gebruik maakte van zelfgeselecteerde respondenten uit specifieke groepen, maakte dit onderzoek gebruik van een representatief panel dat gerandomiseerd is geselecteerd uit de Nederlandse samenleving. Hierdoor is er sprake van een goede externe validiteit.

Er zijn naast sterke punten, ook zwakke punten aan het huidige onderzoek. Zo blijkt het dat de codering van de identiteitsherinneringen op dimensie erg afhankelijk is van eigen interpretatie. Een citaat ter illustratie: *“Mijn man en ik wonen apart van mekaar, hij is mij ontrouw geweest anderhalfjaar geleden. We gaan niet scheiden hebben goede contacten en de druk is van de ketel na 40jaar huwelijk. Dat is toch een hele gebeurtenis in je leven. Je denkt oud te worden met elkaar maar zo zie je maar. Ik ben niet haatdravend en gaan nu goed met elkaar om. Verder wachten we het wel af hoe het gaat lopen.”* Deze identiteitsherinnering bevat negatieve (“Je denkt oud te worden met elkaar maar zo zie je maar”) en positieve elementen (“Ik ben niet haatdravend en gaan nu goed met elkaar om”), maar ook dubbelzinnige uitspraken (“Verder wachten we het wel af hoe het gaat lopen”). Dit geeft een beeld van hoe ingewikkeld identiteitsherinneringen in elkaar kunnen zitten en dat de codering sterk afhankelijk kan zijn van de interpretatie van de beoordelaar. Ondanks de interpretatiegevoeligheid, heeft het onderzoek een redelijke interbeoordelaarsbetrouwbaarheid. Het tweede zwakke punt is dat de causaliteit tussen de variabelen niet is te bepalen. Doordat het een cross-sectioneel onderzoek betreft, zijn de verzamelde gegevens een momentopname. De onderzoeksgegevens op langere termijn

kunnen niet worden meegenomen. Uit het onderzoek komt bijvoorbeeld dat neuroticisme een voorspellende factor is voor het ontwikkelen van depressie, maar ook dat het doormaken van een depressieve episode de mate van neuroticisme verhoogt. Dit verband verloopt reciprocaal. Met onderzoeksgegevens op langere termijn zou het beloop van depressie onderzocht kunnen worden in verhouding tot ontwikkelingen in de mate van neuroticisme.

Aanbevelingen

Het huidige onderzoek heeft naast een aantal sterke punten, ook een aantal zwakke punten. Op basis van deze zwakke punten kunnen er aanbevelingen worden gedaan voor toekomstig onderzoek. Er kunnen ook aanbevelingen worden gedaan voor toepassingen in de praktijk.

Het huidige onderzoek betreft een cross-sectioneel onderzoek, waardoor de onderzoeksgegevens een momentopname betreffen. Hierdoor zijn de uitspraken in het huidige onderzoek beperkt. Zo is de causaliteit niet te bepalen en worden ontwikkelingen op langere termijn niet onderzocht. Voor toekomstig onderzoek valt het derhalve aan te bevelen om longitudinaal onderzoek te verrichten naar persoonlijkheidseigenschappen, identiteitsherinneringen en de mate van depressie. Verder valt het aan te bevelen om goede instructies te geven aan de deelnemers van het onderzoek over wat identiteitsherinneringen zijn. Bij de uitgevallen deelnemers kwam het vaak voor dat deelnemers niet begrepen om wat voor soort herinnering het gaat en schreven hierdoor iets anders op of schreven helemaal niets op. Het is aan te bevelen om te benadrukken dat het om herinneringen gaan die laten zien wie je bent als persoon en die belangrijk en kenmerkend zijn voor het zelf. Daarnaast lag het aantal generieke identiteitsherinneringen in het onderzoek hoog. Dit kan worden verklaard doordat de reguliere vragenlijsten in het LISS-panel veelal meerkeuzevragen zijn, waardoor de participant terughoudend kan zijn geweest in de beschrijving van de identiteitsherinneringen. Het valt daarom aan te bevelen om in de instructie te vermelden dat de herinneringen ook op een specifieke dag of tijdstip kan hebben plaatsgevonden. Verder kwam het vaak voor dat het niet duidelijk was voor de beoordelaar wat voor valentie een identiteitsherinnering heeft, gezien de herinneringen gevoelig zijn voor interpretatie. Het valt daarom aan te bevelen om de participant zelf te laten aangeven wat voor valentie de identiteitsherinnering heeft. Hierdoor hoeft de beoordelaar niet af te gaan op de eigen interpretatie en gaat de betrouwbaarheid van de scoring omhoog. Het valt ook aan te raden om het codeerschema van de identiteitsherinneringen uit te breiden. Bij de inhoud van de herinnering werd er geregeld gesproken over het uitoefenen van geloof. Doordat dit aspect nu niet is opgenomen bij de inhoud van identiteitsherinneringen, werd dit gecodeerd onder 'overig'. Mogelijke effecten bij dit inhoudsaspect zijn hierdoor niet onderzocht. Bij het toevoegen van de inhoudsaspect 'religie' of 'spiritualiteit', kunnen deze

identiteitsherinneringen ook een plaats krijgen en worden onderzocht. Verder waren alle persoonlijkheidseigenschappen in het huidige onderzoek onderling gecorreleerd (zie Bijlage 4), waardoor mogelijk onbetrouwbare resultaten zijn gevonden. Dit kan verklaren waarom bepaalde opvallende relaties zijn gevonden met persoonlijkheidseigenschappen. Het valt daarom aan te bevelen om de indicatoren die elke persoonlijkheidseigenschap meet te controleren en waar mogelijk te verbeteren. Zo kan er duidelijk onderscheid worden gemaakt in welke effect ten grondslag ligt aan welke persoonlijkheidseigenschap.

Voor de praktijk valt het aan te bevelen om meer aandacht te besteden aan de rol van persoonlijkheidseigenschappen bij ouderen met depressie. Uit het onderzoek kwam naar voren dat extraversie en neuroticisme een grote rol spelen bij depressie. Door de behandeling van depressie aan te passen aan de persoonlijkheidsstructuur van de cliënt, kan depressie mogelijk effectiever worden behandeld. Uit de mediatie analyse kwam naar voren dat de valentie van identiteitsherinneringen het verband tussen de persoonlijkheidstrekken en depressie niet verklaard, maar dat een negatieve valentie van de herinneringen wel relaties vertoont met depressie, waardoor ook deze een rol spelen. Het valt dus aan te bevelen om bij de behandeling van depressie aandacht te hebben voor negatieve identiteitsherinneringen en deze te verminderen en om positieve identiteitsherinneringen te stimuleren. Narratieve behandelmethodes bij depressieve ouderen zijn in eerdere onderzoeken al effectief gebleken (Bohlmeijer, Steunenberg, & Westerhof, 2011). Door te werken vanuit een persoonsgerichte benadering kunnen behandelmethoden mogelijk efficiënter worden ingezet en depressie effectiever worden behandeld.

Er is nog meer onderzoek gewenst naar de persoonlijkheidseigenschappen en hoe deze verhouden tot de mate van depressie. Het is naar voren gekomen dat de persoonlijkheidsstructuur verbanden heeft met depressie, maar er is nog meer kennis nodig over de aard van dit verband. Dit kan informatie opleveren die bruikbaar kan zijn in de preventie en behandeling van depressiviteit. Verder is er nog meer onderzoek nodig naar andere aspecten die kunnen bijdragen aan depressie. In de huidige studie zijn de persoonlijkheid en identiteitsherinneringen in kaart gebracht. Door onderzoek te doen naar andere mogelijke predisponerende en precipiterende factoren bij depressie, levert dit kennis op dat bruikbaar kan zijn in het voorkomen van en behandelen van depressie. Tenslotte is er nog meer onderzoek nodig naar identiteitsherinneringen en wat zij kunnen bijdragen aan de psychische gezondheid. Op die manier kan de toegevoegde en praktische waarde van de narratieve behandelmethoden steeds meer in kaart worden gebracht.

Conclusie

Sinds dat het levensverhaal een belangrijke rol is gaan spelen in het wetenschapsveld van de psychologie, is er veel onderzoek gedaan naar narratieve onderwerpen. In het onderzoek naar de relatie tussen identiteitsherinneringen en psychologische variabelen, zijn er diverse verbanden bekend. In het huidige onderzoek zijn er zowel verwachte als onverwachte relaties gevonden tussen the Big Five persoonlijkheidseigenschappen, de inhoud, valentie, specificiteit en betekenisconstructie van identiteitsherinneringen en de mate van depressie.

Door middel van een mediatie analyse is antwoord gegeven op de vraag wat de relatie is tussen de persoonlijkheidseigenschappen en de mate van depressie bij ouderen. Identiteitsherinneringen liggen niet ten grondslag aan dit verband, maar de valentie heeft wel een toevoegende waarde. De persoonlijkheidseigenschap is in grote mate verbonden aan de mate van depressiviteit. Neuroticisme staat in deze relatie op de voorgrond en gaat als het ware 'hand in hand' met de mate van depressie. Ook introversie neemt een predisponerende rol in bij depressie en neemt de mate van extraversie af bij het doormaken van depressie. Een persoonsgerichte benadering wordt aanbevolen om depressie efficiënter en effectiever te behandelen. Het valt daarom aan te bevelen om de behandeling toe te spitsen op de persoonlijkheidsstructuur van de cliënt en om in de behandeling de nadruk te leggen het verminderen van negatieve identiteitsherinneringen en het stimuleren van positieve identiteitsherinneringen.

Er is nog meer onderzoek gewenst naar de persoonlijkheidseigenschappen in relatie tot de mate van depressie en de ontwikkeling van depressiviteit. Er is ook meer onderzoek nodig naar de toevoegende waarde van identiteitsherinneringen en narratieve methoden bij het verbeteren van de psychische gezondheid om de praktische waarde van narratieve behandelmethoden te onderzoeken.

Referenties

- Barber, J.P., Luborsky, L., Crits-Christoph, P., & Diguier, L. (1995). A comparison of core conflictual relationship themes before psychotherapy and during early sessions. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 63*(1), 145-148.
- Baron, R.M. & Kenny, D.A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology, 51*(6), 1173-1182.
- Beekman, A.T.F., Geerlings, S.W., Deeg, D.J.H., Smit, J.H., Schroevers, R.S., Beurs, De, E., Braam, A.W., Phennix, B.W.J.H., & Tilburg, Van, W. (2004). The course of late-life depression: A six-year follow-up study. *Tijdschrift voor Psychiatrie, 46* (2), 73 -84.
- Bjelland, I., Dahl, A. A., Haug, T. T., & Neckelmann, D. (2002). The validity of the Hospital Anxiety and Depression Scale - An updated literature review. *Journal of Psychosomatic Research, 52*(2), 69-77.
- Blagov, P.S. & Singer, J.A. (2004). Four dimensions of self-defining memories (specificity, meaning, content, and affect) and their relationships to self-restraint, distress, and repressive defensiveness. *Journal of Personality, 72*(3), 481-512.
- Bohlmeijer, E.T., Steunenberg, B., & Westerhof, G.J. (2011). Remiscentie en geestelijke gezondheid: empirische onderbouwing van interventies. *Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie, 42*(1), 7-16.
- Breedveld, K. & Broek, Van Den, A. (2005). *Sociale contacten*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 2 augustus 2013, van http://www.scp.nl/Onderzoek/Tijdsbesteding/Hoe_lang_en_hoe_vaak/Vrije_tijd/Sociale_contacten.
- Brewin, C.R., Reynolds, M., & Tata, P. (1999). Autobiographical memory processes and the course of depression. *Journal of Abnormal Psychology, 108*(3), 511-517.
- Brown, J.D. (2003). The coefficient of determination. *Shiken: JALT Testing & Evaluation SIG Newsletter, 7*(1), 14-16.

- Conway, M.A. & Pleydell-Pearce, C.W. (2000). The construction of autobiographical memories in the self-memory system. *Psychological Review*, *107*(2), 261-288
- Cuijpers, P. & Dekker, J. (2005). Psychologische behandeling van depressie; een systematisch overzicht van meta-analysen. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, *149*(34), 1892-1897.
- Goekoop, J.G. & Londen, Van, L. (1995). Relaties tussen depressie en persoonlijkheid. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, *139*, 165-165.
- Goldberg, L.R., Johnson, J.A., Eber, H.W., Hogan, R., Ashton, M.C., Cloninger, C.R., & Gough, H.G. (2006). The international personality item pool and the future of public-domain personality measures. *Journal of Research in Personality*, *40*, 84-96.
- Hauer, B.J.A., Wessel, I., & Merckelbach, H. (2005). Overalgemene herinneringen bij depressie en bij de posttraumatische stressstoornis: de rol van intrusieve herinneringen. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, *47*(5), 299-308.
- Hirsh, J.B. & Peterson, J.B. (2009). Personality and language use in self-narratives. *Journal of Research in Personality*, *43*, 524-527.
- Horjus, N. (2012). *Identiteitsherinneringen van jongvolwassenen en hun geestelijke gezondheid. Onderzoek naar de samenhang tussen identiteitsherinneringen van nederlandse jongvolwassenen in de leeftijd van 16 tot en met 30 jaar en angst- en depressieklachten*. Verkregen op 2 augustus, 2013, via Universiteit Twente, van [http://essay.utwente.nl/63267/1/Horjus%2C_N.C._-_s1134930_\(verslag\).pdf](http://essay.utwente.nl/63267/1/Horjus%2C_N.C._-_s1134930_(verslag).pdf).
- Jonghe, F, De & Wijn, P. (1996). Psychotherapie bij depressie. *Tijdschrift voor Psychotherapie*, *22*(6), 213-222.
- Loehlin, J.C., McCrae, R.R., Costa, P.T., & John, O.P. (1998). Heritabilities of common and measure-specific components of the big five personality factors. *Journal of Research in Personality*, *32*, 431-453.
- Lyubomirsky, S., Caldwell, N.D., & Nolen-Hoeksema, S. (1998). Effects of ruminative and distracting responses to depressed mood on retrieval of autobiographical memories. *Journal of Personality and Social Psychology*, *75*(1), 166-177.

- Mackinger, H.F., Pachinger, M.M., Leibetseder, M.M., & Fartacek, R.R. (2000). Autobiographical memories in women remitted from major depression. *Journal of Abnormal Psychology, 109*(2), 331-334.
- McAdams, D.P. (1989). Unity and purpose in human lives: The emergence of identity as a life story. In Rabin, A.I., Zucker, R.A. Emmons, R.A., Frank (Eds.). *Studying persons and lives*, 148-200. New York: Springer Publishing.
- McAdams, D.P. (2001). The psychology of life stories. *Review of General Psychology 5*(2), 100-122.
- McAdams, D.P., Anyidoho, N.A., Brown, C., Huang, Y.T., Kaplan, B., & Machado, M.A. (2004). Traits and stories: Links between dispositional and narrative features of personality. *Journal of Personality, 72*(4), 761-784.
- McAdams, D.P., Bauer, J.J., Sakaeda, A.R., Anyidoho, N.A., Machado, M.A., Magrino-Failla, K., White, K.W., & Pals, J.L. (2006). Continuity and change in the life story: A longitudinal study of autobiographical memories in emerging adulthood. *Journal of Personality, 74*(5), 1371-1400.
- McAdams, D.P. & Pals, J.L. (2006). A new big five. Fundamental principles for an integrative science of personality. *American Psychologist, 61*(3), 204–217.
- McCrae, R.R. & Costa, P.T. (1997). Personality trait structure as a human universal. *American Psychologist, 52*(5), 509-516.
- Moffitt, K.H. & Singer, J.A. (1994). Continuity in the life story: Self-defining memories, affect, and approach/avoidance personal strivings. *Journal of Personality, 62*(1), 21-43.
- Moffitt, K.H., Singer, J.A., Nelligan, D.W., Carlson, M.A., & Vyse, S.A. (1994). Depression and memory narrative type. *Journal of Abnormal Psychology, 103*(3), 581-583.
- Pasupathi, M., Mansour, E., & Brubaker, J.R. (2007). Developing a life story: Constructing relations between self and experience in autobiographical narratives. *Human Development, 50*, 85–110.

- Pillemer, D. B., Rhinehart, E. D., & White, S. H. (1986). Memories of life transitions: The first year in college. *Human Learning*, 5, 109–123.
- Singer, J.A., & Blagov, P.S. (2000). Classification system and scoring manual for self-defining autobiographical memories. Department of Psychology, New London.
- Singer, J.A., Bluck, S. (2001). New perspectives on autobiographical memory: The integration of narrative processing and autobiographical reasoning. *Review of General Psychology*, 5(2), 91-99.
- Singer, J. A., & Salovey, P. (1993). *The remembered self: Emotion and memory in personality*. New York: Free Press.
- Singer, J., Rexhaj, B., & Baddeley, J. (2007). Older, wiser, and happier? Comparing older adults' and college students' self-defining memories. *Memory*, 15(8), 886-898.
- Spinhoven, P.H., Ormel, J., Sloekers, P.P.A., Kempen, G.I.J.M., Speckens, A.E.M., & Hemert, Van, A.M. (1997). A validation study of the Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS) in different groups of Dutch subjects. *Psychological Medicine*, 27, 363-370.
- Trimbos Instituut (2011). *Preventie van depressie. Factsheet Preventie 2011*. Utrecht: Conijn, B. & Ruiter, M.
- Veling, W.A. & Goekoop, J.G. (2000). Relaties tussen persoonlijkheid en unipolaire depressie. Een multidimensionale benadering. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 42(11), 825-835.
- Westerhof (2013). Codeerschema voor de self-defining memory test in het liss-panel. Universiteit Twente, Enschede.
- Yarkoni, T. (2010). Personality in 100,000 words: A large-scale analysis of personality and word use among bloggers. *Journal of Research in Personality*, 44(3), 363–373.

Bijlage 1. International Personality Item Pool (IPIP)

How Accurately Can You Describe Yourself?

Describe yourself as you generally are now, not as you wish to be in the future. Describe yourself as you honestly see yourself, in relation to other people you know of the same sex as you are, and roughly your same age. So that you can describe yourself in an honest manner, your responses will be kept in absolute confidence. Indicate for each statement whether it is 1. Very Inaccurate, 2. Moderately Inaccurate, 3. Neither Accurate Nor Inaccurate, 4. Moderately Accurate, or 5. Very Accurate as a description of you.

	Very Inaccurate	Moderately Inaccurate	Neither Accurate Nor Inaccurate	Moderately Accurate	Very Accurate	
1. Am the life of the party.	☐	☐	☐	☐	☐	(1+)
2. Feel little concern for others.	☐	☐	☐	☐	☐	(2-)
3. Am always prepared.	☐	☐	☐	☐	☐	(3+)
4. Get stressed out easily.	☐	☐	☐	☐	☐	(4-)
5. Have a rich vocabulary.	☐	☐	☐	☐	☐	(5+)
6. Don't talk a lot.	☐	☐	☐	☐	☐	(1-)
7. Am interested in people.	☐	☐	☐	☐	☐	(2+)
8. Leave my belongings around.	☐	☐	☐	☐	☐	(3-)
9. Am relaxed most of the time.	☐	☐	☐	☐	☐	(4+)
10. Have difficulty understanding abstract ideas.	☐	☐	☐	☐	☐	(5-)
11. Feel comfortable around people.	☐	☐	☐	☐	☐	(1+)
12. Insult people.	☐	☐	☐	☐	☐	(2-)
13. Pay attention to details.	☐	☐	☐	☐	☐	(3+)
14. Worry about	☐	☐	☐	☐	☐	(4-)

	things.						
15.	Have a vivid imagination.	☐	☐	☐	☐	☐	(5+)
16.	Keep in the background.	☐	☐	☐	☐	☐	(1-)
17.	Sympathize with others' feelings.	☐	☐	☐	☐	☐	(2+)
18.	Make a mess of things.	☐	☐	☐	☐	☐	(3-)
19.	Seldom feel blue.	☐	☐	☐	☐	☐	(4+)
20.	Am not interested in abstract ideas.	☐	☐	☐	☐	☐	(5-)
21.	Start conversations.	☐	☐	☐	☐	☐	(1+)
22.	Am not interested in other people's problems.	☐	☐	☐	☐	☐	(2-)
23.	Get chores done right away.	☐	☐	☐	☐	☐	(3+)
24.	Am easily disturbed.	☐	☐	☐	☐	☐	(4-)
25.	Have excellent ideas.	☐	☐	☐	☐	☐	(5+)
26.	Have little to say.	☐	☐	☐	☐	☐	(1-)
27.	Have a soft heart.	☐	☐	☐	☐	☐	(2+)
28.	Often forget to put things back in their proper place.	☐	☐	☐	☐	☐	(3-)
29.	Get upset easily.	☐	☐	☐	☐	☐	(4-)
30.	Do not have a good imagination.	☐	☐	☐	☐	☐	(5-)
31.	Talk to a lot of different people at parties.	☐	☐	☐	☐	☐	(1+)
32.	Am not really interested in others.	☐	☐	☐	☐	☐	(2-)
33.	Like order.	☐	☐	☐	☐	☐	(3+)
34.	Change my mood a lot.	☐	☐	☐	☐	☐	(4-)
35.	Am quick to understand things.	☐	☐	☐	☐	☐	(5+)

36.	Don't like to draw attention to myself.	☐	☐	☐	☐	☐	(1-)
37.	Take time out for others.	☐	☐	☐	☐	☐	(2+)
38.	Shirk my duties.	☐	☐	☐	☐	☐	(3-)
39.	Have frequent mood swings.	☐	☐	☐	☐	☐	(4-)
40.	Use difficult words.	☐	☐	☐	☐	☐	(5+)
41.	Don't mind being the center of attention.	☐	☐	☐	☐	☐	(1+)
42.	Feel others' emotions.	☐	☐	☐	☐	☐	(2+)
43.	Follow a schedule.	☐	☐	☐	☐	☐	(3+)
44.	Get irritated easily.	☐	☐	☐	☐	☐	(4-)
45.	Spend time reflecting on things.	☐	☐	☐	☐	☐	(5+)
46.	Am quiet around strangers.	☐	☐	☐	☐	☐	(1-)
47.	Make people feel at ease.	☐	☐	☐	☐	☐	(2+)
48.	Am exacting in my work.	☐	☐	☐	☐	☐	(3+)
49.	Often feel blue.	☐	☐	☐	☐	☐	(4-)
50.	Am full of ideas.	☐	☐	☐	☐	☐	(5+)

Note. These five scales were developed to measure the Big-Five factor markers reported in the following article: Goldberg, L. R. (1992). The development of markers for the Big-Five factor structure. *Psychological Assessment, 4*, 26-42.

The numbers in parentheses after each item indicate the scale on which that item is scored (i.e., of the five factors: (1) Extraversion, (2) Agreeableness, (3) Conscientiousness, (4) Emotional Stability, or (5) Intellect/Imagination) and its direction of scoring (+ or -). These numbers were not included in the actual survey questionnaire.

Bijlage 2. Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS)

H.A.D.S

Het is bekend dat emoties bij de meeste ziektes een belangrijke rol spelen. Wanneer uw dokter weet hoe u zich voelt, zal deze beter in staat zijn u te helpen.

Deze vragenlijst dient als hulpmiddel om te weten te komen hoe u zich voelt. Lees iedere vraag goed door en geef uw antwoord aan met een kruisje in het hokje dat het beste weergeeft hoe u zich gedurende de afgelopen week gevoeld heeft.

Denk niet te lang na over uw antwoord. Het gaat bij al deze uitspraken om uw eigen indruk. Er bestaan geen foute antwoorden, elk antwoord is goed, zolang het maar uw eigen indruk weergeeft.

Ik voel me gespannen:

- Meestal
- Vaak
- Af en toe, soms
- Helemaal niet

Ik heb het gevoel dat alles moeizamer gaat:

- Bijna altijd
- Heel vaak
- Soms
- Helemaal niet

Ik geniet nog steeds van de dingen waar ik vroeger van genoot:

- Zeker zo veel
- Wel wat minder
- Duidelijk minder
- Eigenlijk nauwelijks nog

Ik heb een soort angstig, gespannen gevoel in mijn buik:

- Helemaal niet
- Soms
- Vrij vaak
- Heel vaak

Ik heb een soort angstgevoel alsof er iets vreselijks zal gebeuren:

- Jazeker, en vrij erg
- Ja, maar niet zo erg
- Een beetje, maar het hindert me niet
- Helemaal niet

Het interesseert me niet meer hoe ik er uit zie:

- Inderdaad, helemaal niet meer
- Niet meer zoveel als eigenlijk zou moeten
- Het interesseert me wel, maar minder dan vroeger
- Het interesseert me nog net zoveel als vroeger

Ik kan best lachen en de dingen

Van de vrolijke kant zien:

- Net zoveel als vroeger
- Nu wel wat minder
- Duidelijk minder
- Helemaal niet

Ik ben onrustig en voel dat ik iets te doen moet hebben:

- Inderdaad, heel duidelijk
- Duidelijk
- Enigszins
- Helemaal niet

Ik maak me ongerust:

- Heel erg vaak
- Vaak
- Af en toe, maar niet zo vaak
- Heel soms

Ik verheug me vantevoren op dingen die komen gaan:

- Net zoveel als vroeger
- Een beetje minder dan vroeger
- Veel minder dan vroeger
- Bijna nooit

Ik voel me opgewekt:

- Helemaal niet
- Heel af en toe
- Soms
- Meestal

Ik raak plotseling in paniek:

- Inderdaad, zeer vaak
- Tamelijk vaak
- Soms
- Helemaal nooit

Ik kan best rustig zitten en me ontspannen:

- Jazeker
- Meestal
- Af en toe
- Helemaal niet

Ik kan van een goed boek genieten, of van een radio- of televisieprogramma:

- Vaak
- Tamelijk vaak
- Af en toe
- Heel zelden

Bijlage 3. Self-Defining Memory Task

Persoonlijke Herinneringen

Bij de volgende vragen gaat het om persoonlijke herinneringen. Het gaat om herinneringen aan gebeurtenissen die voor je eigen persoon het meest belangrijk zijn. We vragen je straks drie herinneringen uit je eigen leven te beschrijven.

Vooraf hebben we een paar belangrijke opmerkingen.

1. Het is belangrijk dat zoveel mogelijk mensen van alle leeftijden en uit alle lagen van de bevolking meedoen. We willen namelijk een zo goed mogelijk beeld krijgen van de herinneringen die in het leven van Nederlanders een rol spelen.
2. Er zijn geen speciale schrijftalenten nodig; het gaat er niet om een “mooi” verhaal te schrijven.
3. Herinneringen ophalen kan heel persoonlijk zijn. Je persoonlijke herinneringen worden daarom **anoniem** en **vertrouwelijk** verwerkt. Verwijzingen naar personen en plaatsen worden eruit gehaald, zodat de herinneringen nooit naar jou persoonlijk herleid kunnen worden.

Om je privacy nog beter te waarborgen kun je hier aangeven hoe we je herinneringen mogen gebruiken:

0 Mijn herinneringen mogen alleen door onderzoekers gelezen en gebruikt worden in het kader van het onderzoeksproject.

0 Nadat mijn herinneringen anoniem gemaakt zijn, mogen ze gebruikt worden als voorbeelden in wetenschappelijke publicaties en voordrachten en in onderwijs voor studenten.

In de volgende vragen gaat het om je persoonlijke herinneringen. Wil je de volgende uitleg goed doorlezen voordat je de vragen beantwoordt?

Als we aan andere mensen moeten uitleggen wie we zijn, vertellen we vaak iets uit ons verleden. We willen je vragen om enkele persoonlijke herinneringen te beschrijven die laten zien wie je bent. Het gaat dus om herinneringen die heel *kenmerkend* voor jouw persoon. Hoe kun je deze herinneringen herkennen? Het zijn persoonlijke herinneringen die belangrijk voor je zijn. Ze staan je helder voor de geest. Ook roepen ze sterke positieve en/of negatieve gevoelens op. Je zult er ook al vaak over nagedacht hebben.

We willen je vragen drie herinneringen te beschrijven die ten minste één jaar oud zijn.

Herinnering 1 (idem voor herinnering 2 en 3):

1. Wil je kort benoemen waar de eerste herinnering over gaat?

.....

2. Wil je deze herinnering zo gedetailleerd mogelijk beschrijven? Wil je daarbij ook uitleggen waarom deze kenmerkend is voor jouw persoon?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3a. Hoe lang geleden vond deze herinnering plaats?

... jaar geleden

3b. Hoe levendig is deze herinnering *tegenwoordig* voor je?

1=helemaal niet t/m 6=helemaal wel

3c. Hoe positief voel je je *tegenwoordig* over deze herinnering?

1=helemaal niet t/m 6=helemaal wel

3d. Hoe negatief voel je je *tegenwoordig* over deze herinnering?

1=helemaal niet t/m 6=helemaal wel

3e. In hoeverre denkt je aan deze herinnering als je je afvraagt wie je bent?

1=helemaal niet t/m 6=helemaal wel

3f. In hoeverre denk je aan deze herinnering als je een probleem hebt en daarvoor een oplossing zoekt?

1=helemaal niet t/m 6=helemaal wel

3g. In hoeverre deel je deze herinnering met andere mensen?

1=helemaal niet t/m 6=helemaal wel

Bijlage 4 Verbanden tussen de Persoonlijkheidseigenschappen

	Gemiddelde (SD)	Persoonlijkheidseigenschap				
		E	N	A	C	O
Extraversie	32.6 (6.16)	-	-.31**	.32**	.27**	.50**
Neuroticisme	24.6 (6.24)		-	-.16*	-.23**	-.26**
Altruïsme	40.2 (4.32)			-	.43*	.39**
Conscientiousness	38.5 (5.15)				-	-.42**
Openheid voor ervaringen	34.3 (4.81)					-

Note. E = extraversie, N = neuroticisme, A = altruïsme, C = conscientiousness, O = openheid voor ervaringen, ** = correlatie is significant bij het .01 niveau, * = correlatie is significant bij het .05 niveau.

Bijlage 5. Verbanden tussen de Inhoud, Valentie, Specificiteit en Betekenisconstructie van Identiteitsherinneringen

Identiteitsherinnering										
	Sociale relaties	School/ werk	Vrije tijd	Gezondheid	Mat./ histo.	Periode leven	Positieve her.	Specifieke her.	Pos. evaluatie	Pos. betekenis
Inhoud	-									
Sociale relaties										
School/ werk	-.29**	-								
Vrije tijd	-.49**	-.21	-							
Gezond- heid	-.30**	-.01	-.10	-						
Mat./ histo.	-.25**	-.14	-.13	-.03	-					
Periode leven	-.19**	.03	-.14	-.00	-.01	-				
Positieve her.	-.12	.09	.27**	-.28**	.03	.12	-			
Specifieke her	-.05	.06	.09	.06	-.09	-.07	-.07	-		
Pos. evaluatie	-.06	.11	.14	-.14	.05	-.06	.58**	-.06	-	
Pos. betekenis	-.09	.15*	-.03	.03	-.05	.20**	.01	.02	-.24**	-

Note. Mat./histo. = Materiële / historische omstandigheden, Positieve her. = Positieve herinneringen, Specifieke her. = Specifieke herinneringen, Pos. evaluatie = Positieve evaluatie, Pos. betekenis = Positieve betekenis, ** = correlatie is significant bij het .01 niveau, * = correlatie is significant bij het .05 niveau.